

Lapjalan Leimo

N:o 5-6 2017 7€

**Kesän riemut
kutsuvat kaikkia**

SISÄLTÖ

Olga Iljuha ja Natalia Pellinen: Talonpoikaisnainen Anna Jeremejeva kirjoitti kirjeitä Siperiaan karkotetulle aviomiehelleen ja veljelleen.	76
Toni Saarinen: Nuori Anna Jeremejeva kuvasi kirjeissään vuodenkiertoa, ahkeraa työntekoa ja arkielämää Vuokkiniemessä.	80
Martti Hovatta: Salmilainen parišsiekku oli kulkukauppias tai ostelija, joka hevosella liikkuen hankki maaseudulta tuotteita.	82
Harri Vasander: Luontotutkijoiden Karjalan-retkillä hankitaan ruokatarvikkeita esimerkiksi paikallisilta kalastajilta ja keitetään keitto itse.	85
Markku Nieminen: Viimeinen suomalainen runolaulaja Jussi Huovinen siirtyi tuonilmaisiin viime toukokuun 12. päivänä Suomussalmella.	88
Meeri Palm, Elina Kuosmanen ja Juha Kuosmanen: Sisarukset kertovat 100-vuotiaaksi eläneestä äidistään Senni Kuosmasesta.	90
Kerttu Nurmela: Ruotsin Norrköpingissä tuonilmaisiin siirtynyt Katri Niikkano syntyi Pistojärven Kiimasvaarassa ja evakuoitiin Suomeen 1940-luvulla.	91
Sari Heimonen: Muhoslainen sukututkija kertoo Perttusten suvuista tehdyistä selvityksistä ja dna-tutkimuksista.	94
Elina Hatakka: Tverinkarjalaiset juhlivat toukokuussa 400-vuotista historiaansa ja esittelivät Mämminön tulevan etnokylän.	96
Laukunkantajat: Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna ja folkloristiikan maisterivaihteen opiskelija Toni Saarinen keskustelevat kulttuuriaiheista.	103

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Petroskoin halki virtaavan Lohijoen rannassa leikkivät pojat yrittivät uittaa paperiveneitä vuolaassa virrassa kesäkuun alussa.

Kuvaaja:

Aila-Liisa Laurila

Tarjoa juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2017

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (viikko)
7-8	05.08.	15.08.	35
9-10	30.09.	10.10.	44
11-12	25.11.	04.12.	51

Vuoden toinen lehti on Vuokkiniemi-erikoisnumero ja kertoo muun muassa Helsingin Heimopäivistä.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimio

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimio.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimio.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 98. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimio.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D
00160 Helsinki
puhelin (09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti ja to klo 10-15,
heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 10. kesäkuuta 2017

Työviikko Petroskoissa

Sain hienon mahdollisuuden päästä viikoksi työskentelemään Periodika-kustantamon taloon Petroskoihin. Kansalliskielisten lehtien toimituksissa kirjoittelee juttujaan melkoinen joukko toimittajakollegoita, vaikka lehdet ovatkin pieniä. *Karjalan Sanomat* on suomenkielinen julkaisu, jonka lukijakunnasta noin puolet asuu Suomessa. *Oma Mua* käyttää sujuvasti rinnakkain sekä vian murretta että livvinkarjalaa ja *Kodima* vepsää. Kulttuurilehti *Careliasta* ilmestyi huhtikuussa tuhti lukupaketti, ja nyt työn alla on syksyllä ilmestyyvään toinen numero. Lisäksi talossa toimitetaan lastenlehti *Kipinä*.

Suomalaisille lukijoilleen nämä Karjalan tasavallan lehdet avaavat ikkunan naapurimaan tapahtumiin, joita muuten ei ole niin helppoa seurata, koska venäjän taito on Suomessa varsin vähäistä.

Urheasti nämä pienet julkaisut marssivat omaa polkuaan, vaikka venäläisen valtakulttuurin paine on vahva. Suomea osataan kyllä myös nykypäivän Petroskoissa, mutta kaduilla sitä ei kuule oikeastaan lainkaan.

Vähemmistökielisten kulttuurielämää voi jopa pitää jonkinlaisena alakulttuurina. Toimittajat tekevät haastatteluja noissa lehdissä venäjäksi, mutta kirjoittavat juttunsa suomeksi, karjalaksi tai vepsäksi.

Tämä näkyy jutuissa välillä väkisinkin niin, että tekstien läpi kuultaa venäjä, sanat on vain käännetty toiselle kielelle. Esimerkiksi *Karjalan Sanomien* suomi on toki oikeinkin hyvää siihen nähden, että kaikki kirjoittajat eivät ole syntyperältään suomalaisia ja yhteydet suomalaiseen ympäristöön ovat rajalliset.

Pääsin mukaan kahden näyttelyn avajaisiin Petroskoissa. Molempia voin suositella kaikille, jotka vierailevat kuluvan kesän aikana Karjalan pääkaupungissa. Ensimmäisenä oli Kansallismuseon näyttely karjalaisesta hääperinteestä. *Häät*-näyttely vaikuttaa hyvinkin tutulta niille, jotka ovat nähneet ja kuulleet aiheesta Karjalan Sivistysseuran piirissä vuosien varrella.

Esillä oli muun muassa sama patvaska-valokuva, joka julkaistiin hiljattain *Karjalan Heimos*. Avajaisissa tanssittiin *Hansvilia* ja laulettiin *Kalliolle, kukkulalle*.

Toinen näyttely on kerrassaan upea kuvataiteilija **Tamara Jufan** urasta kertova näyttely Taidemuseossa. Museon intendentti **Anita Dunkers** toivotti kaikki suomalaisvieraat tervetulleeksi taidenäyttelyyn. Kannattaa poiketa!

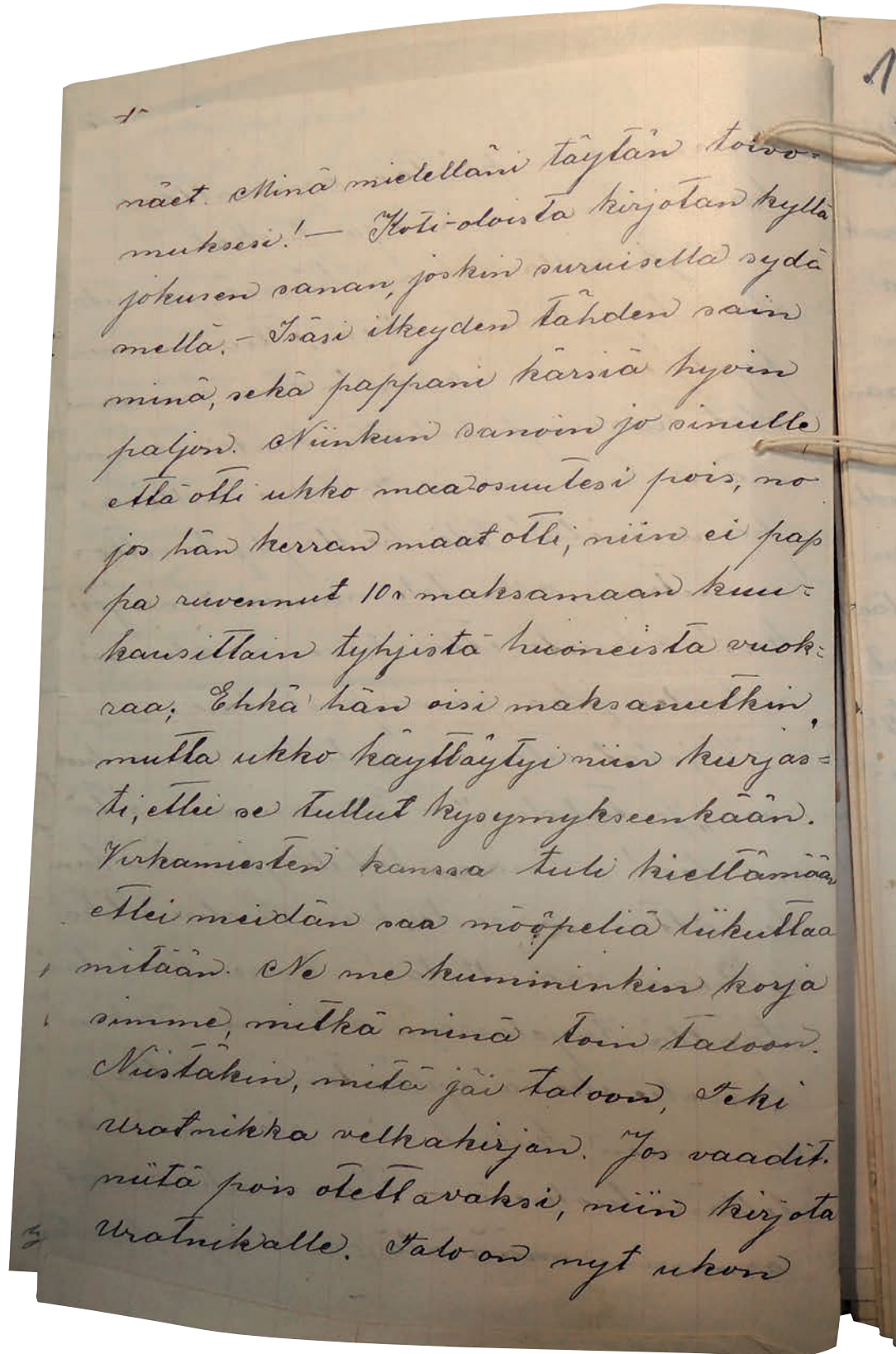
AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Annan kirjeet Siperiaan

► Venäjän tiedeakatemia Karjalan tiedekeskuksen Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutti julkaisee VTA:n Presidiumin ja Karjalan Sivistysseuran tuella teoksen Jeremejevit-Räihät: ihminen, perhe, politiikka 20. vuosisadan alkuvuosien Karjalan raja-alueella.

► Teoksen päähenkilöt ovat vuokkiniemäläinen Vasili Jeremejev-Räihä, joka tunnetaan Vienan Karjalaisten Liiton aktiivisena jäsenenä ja hänen puolisonsa Anna (o. s. Titova). Jeremejev-Räihä vangitiin syyskuun puolivälissä 1907 ja kuoli Siperiassa vuonna 1908.

► Kirjaa täydentävät Jelena Usačovan Karjalan Tasavallan Kansallisarkistosta löytämät viralliset asiapaperit. Koko aineisto julkaistaan sekä venäjän että suomen (karjalan) kielellä. Käännöstyöt suoritti Natalia Pellinen.

”Piirränäpä taasen sinulle muutaman näitä töhryisiä rivejä”

Talonpoikaisnaisen

avautuu kiehtovasti 1900-luvun alkuvuosien

Annan ja Vasilin tarina sekä heidän kirjeenvaihtonsa on koottu kirjaksi Petroskoissa. Kirjan pohjana on käytetty parin henkilökohtaisia dokumentteja, ennen kaikkea kirjeitä. Kronologisesti suurin osa dokumenteista kattaa vuodet 1907–1908 eli Vasilin vangitsemisen, vankilassa olon ja karkotuksen ajan.

Venäläiset viranomaiset syyttivät Jeremejeviä hallituksenvastaisesta toiminnasta ja karkottivat hänet, eikä hän koskaan palannut kotiin. Kohtalo erotti nuoret ihmiset vain kahden ja puolen vuoden kuluttua heidän häittäensä jälkeen. Anna ei ollut täyttänyt 19:ää vuottakaan ja hänen miehensä oli 23-vuotias.

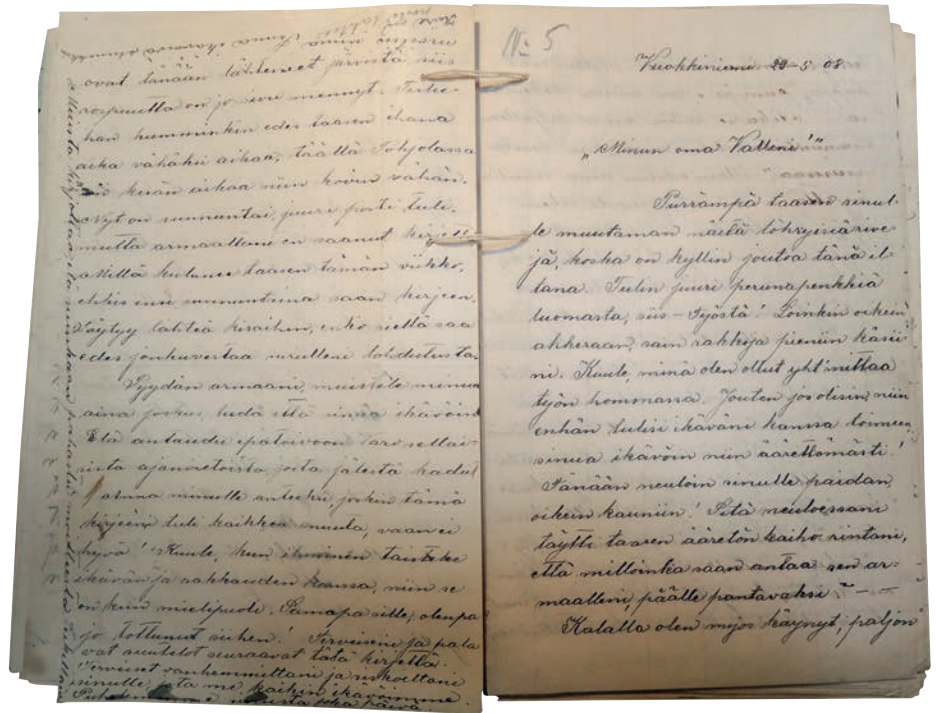
Kirjeistä tuli erotettujen puolisoitten yhdyslanka. Kirjeet ovat ihmeellisellä tavalla säilyneet ja merkillistä on myös se, että ne eivät ole herättäneet tutkijoiden kiinnostusta pitkään aikaan. Kaikkiaan 22 Annan Vasilille osoittamaa kirjettä löydettiin nippuna Suomen Kansallisarkiston **Paavo Ahavan** (Pavel Afanasjev) kokoelmasta.

Kirjeet on kirjoitettu suomen kirjakielillä. Rivi riviltä ne esittelevät laatijansa syvää, iästä riippumatonta kypsää sielua. Ne kuvaavat karjalaisen tytön sisäistä maailmaa ja valottavat jokapäiväisten huolten piiriä.

Jos on Vasili Jeremejev tunnettu henkilö ja hänen nimensä mainitaan usein historioitsijoiden tutkimuksissa, niin hänen puolisonsa kohtalo jäi pahasti varjoon.

Karjalan Tasavallan Kansallisarkiston aineistolla täydennetyt kirjeet auttoivat saamaan selville, että Anna syntyi 15. marraskuuta vuonna 1888. Hän oli esikoinen perheessä, johon myöhemmin syntyi vielä kaksi tytärtä. Perhe palasi Vuokkiniemeen Suomesta, missä se oli elänyt Koskelankylässä Vaasan läänin Lapuan pitäjässä 20. vuosisadan alussa.

Suomessa Anna ehti päättää kansakoulun ja Vienan Karjalassa hänestä puhuttiin kuin oikein viisaasta, kauniista ja varakkaasta morsiamesta. Vuoden 1905 pääsiäispäivinä pidettyjen häiden jälkeen Vasili Jeremejev toi nuoren vaimonsa Uhtualle omaan uuteen yksikerroksiseen taloonsa. Puolen vuoden päästä Vasilin vangitsemisen jälkeen Anna palasi vanhempensa kotiin Vuokkiniemeen.

Anna Jeremejeva kirjoitti kirjeensä käsin ja lisäsi joskus kiiltokuvia mukaan.

Erossa olon aikana Anna yritti ylläpitää keskeytymätöntä yhteyttä mieheensä ”läsnäolon efektilä/illuusiolla”. Kirjeistä tuli hänen luonnollinen tarpeensa ja velvollisuutensakin. ”Kirjotan niin kauvan, kun käteni lämpimänä pysyy!”, hän huuhahtaa yhdessä kirjeistään. Anna yritti lähettää kirjeitä joka viikko sunnuntaisin, jolloin Vuokkiniemestä lähti posti Suomussalmelle. Tämän toiminnan oli järjestänyt hänen isänsä.

Kirjeiden rakenne kertoo, että nainen tunsu hyvin erilaisia kirjeiden ilmaisukeinoja, kohteliaisuuden etikettikaavoja yms. Jokainen Annan kirje on rakenteeltaan monologi, mutta niissä on aina vastaanottaja näkymättömästi läsnä. Kirjeissä on kaunokirjallisuuden elementtejä, mutta puhekieli on kuitenkin vallitsevana.

Annan kirjeissä ilmenee usein spontaanin puheen käänteitä: ”Ehkä tahtoisit tietää, että millä minä aikaani kulutan ja mitä minä hommailen? Kuule siis.” Jos lukee kirjeitä toinen toisensa jälkeen, niin huomaa, että niissä kehittyvässä dialogissa – kuten elävässä yhteydessäkin – on monenlaisia sävyjä: rakkaudentunnustuksista ja kannustussanoista aina loukkauksiin, soimauksiin ja opetuksiin saakka.

Mikä koskee kirjeiden tyyliä ja sisältöä, niin Anna on poikkeuksellisen vaativa itseään kohtaan. Hän osaa ilmaista tunteitaan kirjoittamalla eikä tarvitse siinä

mitään auttajia. Vain kerran tyttö käyttää tunteiden ilmaisemiseksi kuvaa: liimaa yhteen kirjeeseensä lentosuukkoa lähettävän naisen kätösen. Sellaiset kirjapainoissa painetut kiiltokuvat olivat suosiossa 19:n ja 20:n vuosisadan vaihteessa neitosten albumeja koristamassa.

Jokaisessa kirjeessään Anna kertoo tavalla tai toisella omista tunteistaan Vasilille. Hänelle tärkeitä ovat muistoesineet, jotka miehensä poissa ollessa saavuttavat pyhyden tason. Hän korostaa, että Vasilin lahjoittama sormus on hänellä ainaltassa ”pyhänä muistona”.

Miehensä lähettämästä valokuvasta Annalle tulee äärettömän arvokas esine, joka auttaa sietämään erossa oloa: ”Lähettämä kuvasi on pöydälläni, suutelen sitä joka ilta maata ruvetessani ja kuiskaen ’Hyvää yötä’. Ja aamulla kun herään, teen samoin ja lausun ’Hyvää huomenta!’ Mutta voi! Sehän on kylmä, hengetön kuva vaan, mutta mielikuvituksissani kuvittelen sen todelliseksi sinuksi!” ”Kävin tänään kedolla ja laitoin kaksi kukkakimpua, toisen itselleni, mutta kellekäs toisen oisin antanut! Kaiho täytti rintani! Asetin sen sinun kuvaasi varjostamaan, enhän muuten voinut tehdä.”

Yhdessä kirjeistään Anna pyytää miehensä lähettämään jonkin jopa halvimmankin kapineen, koska hänelle on tärkeintä, ”että se on sieltä tullut”.

Anna on uskovainen ihminen. Omissa pohdiskeluissaan hän usein jättäytyy Ju-

malan haltuun, pyytää miestäänkin luotamaan Kaikkivaltiaan apuun. Kun Vasiliilta tulevat karkotusolojen raskautta kuvaavat kirjeet ja häntä vaivaavat ajatukset tulevaisuudesta, Anna lohduttaa puolisoaan: ”*Ei armaani sinun tarvitse tulevaisuutemme suhteen päätäsi vaivata. Me kaksi elämme vaikka paljaalla kalliolla! Me olemme nuoret, terveet. Rakastamme toisiamme tulisesti. Emme ole oppineet kumpikaan [maail]man loistossa, turhassa hienoudessa elämään. Ja mikä on kaikkein kalleinta ihmisellä, se on meillä. Luottamus Jumalaan, ja silloin ei ole ihmisen onneton!*”

Anna löytää uskosta Jumalaan ja rakkaudesta syntymäseutuun sen tarpeellisen tukipisteen, jonka avulla hän voittaa päälleen romahtanutta murhetta ja vääryyden tapahtumisen tunnelmaa. Hänen mielestään käsitys henkilökohtaisesta onnesta on kiinteästi sidottu taisteluun rakkaan Karjalan onnen puolesta: ”*Nyt kun onnemme saavutamme, niin se vasta onnea on. Sen on suru puhdistanut. Tai toisin sanoen, kärsimykset ovat karsineet meidän luonteistamme itsekkäisyyden. Lähentäneet meitä lähemmäksi toisiamme. Ovat opettaneet meitä toisiamme ymmärtämään. (...) Pysy vaan Valleni lujana vakaumuksessasi. Elä hetkeäkään epäile, ettet taistele oikean asijan puolesta! Se on jaloa, se on pyhää! Viattomasti kärsiminen, se ei ole raskasta.*”

”*Ei siitä surusta ole meikäläisten seurakumppaliksi. Me olemme nuoria ja siis ei saa meidän surun alle sortua! Meitä kaipaa yhteiskunta ja kaunis Karjalamme.*” ”*Olen varma siitä, ettei ole missään niin kultaista elämää, kun Karjalassamme! Nyt vasta oikein tunnen, mitä on minulle syntymämaani, nyt vasta, kun minun täytyi Karjalani edestä uhrata kallein, mitä [omis]tan!*”

Maininnat Karjalasta ja kotikylästä Annan kirjeissä ovat aina täynnä helppää lyrisyyttä ja luonnollisia isänmaallisia tunteita: ”*Kaunis on nyt Karjalamme. Se on nyt pukeutunut viheriään juhlapukuunsa! Kaunis on Karjalan luonto! En vaihtaisi Karjalani hietasärkkiä, tuhat-saarisia järviä, joita myöten kymmeniä,*

valkopurjeisia veneitä kiittää, Maailman kultavuoriin.” ”*Vuokkinientäni, sitä en vaihda uljaimpaankaan maailman kaupunkiin!*”

Kirjeissä ilmenevät Annan tiedonhaluinen mieli sekä pyrkimys uuden oppimiseen. Vasilin siirryttyä Uralskista Temiriin Anna kirjoittaa epätoivon valtaamana: ”*En löydä mistään kartoista sitä Temir-nimistä kaupunkia. Olen kymmeniä kertoja hakenut. Tokkopa sitä ollekaan missään kartoissa? Tuoko rinnassani raivoaa, kun en tiedä millaisissa oloissa sinun kalleimpani täytyy olla?*”

Kaukaisen Aasian kuvista kiinnostunut Anna tietää niistä vain lapsuudessa luetuista kirjoista. Hän kuitenkin vastaa ihastuneesti miehensä kirjeeseen, jonka tämä kirjoitti ”kirgiisiteltassa”. Anna esittää haaveensa matkustamisesta, joka naisen arvojärjestelmässä liittyy ennen kaikkea tietojen hankkimiseen: ”*Kyllä minunkin mieleni tekee näkemään maailmaa vähän ulkopuolelta kotikumpujen. Ei kyllä seikkailu halusta, vaan oppia, oppia sitä minä kaipaan. Tunnen ja tiedän, että olen oppimaton Karjalatar, siksi minun mieleni tekee opin teille!*” Näissä riveissä näkyy selvästi Annan haave päästä eroon elämän yksitoikkoisuudesta, kokea uusia vaikutelmia ja tunteita.

Ainoa pyyntö, jolla Anna kääntyy miehensä puoleen itsepintaisesti sitä muutamassa kirjeessä toistaen, on saada mieheltä lupa jatkaa koulutusta kansanopistossa Suomessa. Anna pyrkii olemaan vakuuttava ja samalla harvapuheinen: ”*Mutta jos minä lähdän Kansanopistoon.*” *Siitä on kumminkin hyötyä elämässä. Täällä minä en voi koko talvea toimetonna olla. Kuolen ikävään. Jos myönyt, niin Syyskuussa lähdän.*” Haaveensa valtaamana Anna seuraavissakin kirjeissään palaa aiheeseen käyttämällä kaikkia mahdollisia vaikutuskeinoja – hartaista pyynnöistä aina peiteltyihin uhkauksiin saakka.

Kirjeet antavat käsityksen karjalaisen perheen jokapäiväisestä elämästä, kotiväen askareista. Annan tavallinen päivä on täynnä touhua ja kotitöitä. Naisen vakiintuneessa päiväjärjestyksessä on paikka

niin lukemiselle, tarpeelliselle lempiharrastukselle kuin maalaistytön vaatimattomille huvituksille:

”*Aamulla, kun herään, niin tietysti pukeudun ja rukoilen Herraa itseni ja sinun puolestasi armaani. Sitten autan äitiä ruoan laittamisessa ja muissa aamutoimissa. Päivällä, jos ei ole piha töitä, niinkun sahaamista, tai muuta neulon, tai virkkaan. Iltapäivällä luen jotain kirjaa, tai useammin sinulta tulleita kirjeitä. Käyn joskus kyläänkin ja sunnuntaisin kisoja katsomaan. Sinne menen silloin, kun kovin ikävä mieltäni kalvaa. On minulla kaksi pientä mirriä ja nurmikkokasveja, niitä hoitelen ja mirrien kanssa leikittelem. Jospa minulla olisi pienokainen ”Nukke.” Niin ei minulla olisi niin kovin ikävä.*”

”*Annan mielestä työ ei ole vain keino kuluttaa aikaa ja sammuttaa kipua erosta rakkaasta ihmisestä, se on Työ - suurella kirjaimella! Juuri niin, kunnioituksella, ihan tavallisista, joskus vaikeistakin toimista, Anna kirjoittaa: ”Tulin juuri perunapenkkiä luomasta, siis - Työstä! Loinkin oikein ahkeraan, sain rakkoja pieniin käsiini. Kuule, minä olen ollut yht’ mittaa työn hommassa.*”

Työ, varsinkin yhteinen, on harrastus, joka tuo iloa: ”*Teen työtä ahkeraan. Tänään olimme papan kanssa nuotalla. Olipa oikein hauskaa se reissu.*” ”*Nuotalla olen käynyt joka ilta. Siellä on hauskaa! Luojan vapaassa ilmassa unohtuu synkätkin mietelmät. Aika se kuluu sikseenkin hauskaasti, kun meillä on aina työn hommia.*” Anna oli imenyt itseensä karjalaisen kulttuurin ihanteet, ja ne olivat hänen moraalisenä kiintopisteenään: ”*(...) ei tee mieli ’laiskan’ nimeä kantaa. Se on niin ruma nimitys!*”

Talonpoikaiskirjeet, varsinkin naisten kirjoittamat, ovat hyvin harvinainen ilmiö. Näin ei ole ainoastaan karjalaisessa kulttuurissa, jolla ei ollut edes kehittyntä kirjoitusperinnettä, vaan myös 20. vuosisadan alkuvuosien venäläisessä talonpoikaiskulttuurissa.

Talonpojat itse dokumentoivat elämänsä harvoin. Sitä arvokkaampia ovat heidän omat kirjeissä säilyneet äänensä, jotka raottavat ovea talonpoikaiselämän henkilökohtaiseen maailmaan ja näyttävät karjalaista kulttuuria sekä karjalaisen naisen elämää ”sisältäpäin”.

OLGA ILJUHA
NATALIA PELLINEN

”Nyt kun onnemme saavutamme, niin se vasta onnea on. Sen on suru puhdistanut. Tai toisin sanoen, kärsimykset ovat karsineet meidän luonteistamme itsekkäisyyden. Lähentäneet meitä lähemmäksi toisiamme.”

Vuokkiniemen vuodenkierto Anna Jeremejevan sanoin

Vaikeasta matkastaan huolimatta Anna Jeremejevan kirjeet saapuivat perille Siperiaan ja säilyivät vieläpä jälkipolville, vaikka Vasili Jeremejev-Räihä kuolikin maanpakonsa aikana. Seuraavaksi Annan kirjeistä poimittuja kuvauksia vuoden kierrosta viime vuosisadan alun Vuokkiniemessä.

Kirjeissään 19-vuotias Anna kuvaa surunsa ja kaipauksensa lisäksi elävästi elämää Karjalassa: ajankulua, töitään, vuodenkiertoa ja haaveita tulevaisuudesta. Säätiloilla ja vuodenaikojen vaihtelulla on merkittävä rooli jokapäiväisessä elämässä.

Loppukevät ja alkukesä ovat Annalle suotuisia: hän kykenee pakenemaan ikäväänsä erinäisiin hommiin, joita kotona papan, mamman ja siskojen kanssa jatkuvasti tehdään: ”Teen työtä hurjasti, työssä osaksi unohdan ikäväni ja suruni.”

Hän listaa kirjeissään runsaasti töitä. Perunapenkin luontia, ruoanlaittamista, nuotalla ja lypsyllä käyntiä, virkkäämistä sekä pihatöitä kuten sahaamista ja nurmikkokasvien hoitoa. Iltaisin hän lukee kirjoja ja Vasililta saamiaan kirjeitä ja sunnuntaisin käy kylällä tanssiaisissa, ”kisoissa”, joissa nuorempaa Jenny-siskoja ”kisautetaan hyvin ja onpa jo kosjotakin!”

Ahkeruus on Annalle paitsi pakottava tarve, myös hyve itsessään: ”Nyt pitää ruveta pusseja liisteröimään ja vaatteita siittämään, kun ei tee mieli ’laiskan’ nimeä kantaa. Se on niin ruma nimitys!”

Toukokuun lopussa, vaikka ”on vielä lunta vähin mailla ja järvissä on jää”, kesä on jo aivan lähellä, ”pienet linnut virsiään veisailee” ja nuoren naisen mieliala hetkeksi kohoaa: ”Nyt on oikein kaunis päiväpaiste, siis vihdoinkin toivoa kesän tulosta on tänne karuun Karjalaammekin.” Hie-

SAMPO-TIETOKANTA

Uhtualainen Vasili Jeremejev-Räihä vangittiin ja karkotettiin Siperiaan vuoden 1907 syksyllä.

man myöhemmin nämä toiveet sentään käyvät toteen:

”Kaunis on nyt Karjalamme. Se on nyt pukeutunut viheriään juhlapukuunsa! Kaunis on Karjalan luonto! En vaihtaisi Karjalani hietasärkkiä, tuhatsaarisia järviä, joita myöten kymmeniä, valkopurjeisia veneitä kiittää, Maailman kultavuoriin.”

Erityisen tärkeäksi kesän saapuessa muodostuu työskentely ulkona, raittiissa ilmassa ja luonnon keskellä: ”(...) minä olin oikein kalpea ja hermostuneen näköinen joku aika takaperin, mutta nyt ovat poskueeni taasen punakat. Sen on saanut aikaan ulkoilmassa liikkuminen. (...) Nuotalla olen käynyt joka ilta. Siellä on hauskaa! Luojan vapaassa ilmassa unohtuu synkätkin mietelmät. (...) Muistatko, kuinka valitin aina sinulle, kun en saa olla ulkotöillä. Nyt saan liikkua totutuissa töissä. Enkä ole ollenkaan niin hermostunut, kun olin sisäoloissa. Tunnen itseni paljoo reippaammaksi. Minä kyllä uskallan tarttua voimaini ja kykyni mukaan jos mihin työhön. Se onkin Karjalattaren kunnia!”

Kaikki tekeminen ei kuitenkaan suo lohtua, sillä muutamat työt menevät hyvin henkilökohtaisiksi: ”Tänään neuloin sinulle paidan, oikein kauniin! Sitä neuloessani täytti taasen ääretön kaiho rintani, että milloinkaan saan antaa sen armaaleni, päälle pantavaksi?” Eikä Anna pysty myöskään soittamaan kanteletta: ”Kannel on saanut kauvan levähtää, en jaksa soittaa. Kun yritän, niin sydän täyttyy niin kaihoisilla tunteilla, etten jaksa.”

Sääolosuhteet johtavat myös ahdistukseen, koska ne hidastavat postinkulkua. Vielä kesäkuun alussakin Anna kertoo siitä, kuinka pitkä rospuutto aiheutti ongelmia ja kuinka hitaasti Vasilin Arkan-gelin kautta lähettämät kirjeet saapuivat.

Kesällä 1908 ilma Vuokkiniemessä on kylmä, mutta kaunis. ”(...) pani perunan varsia halla, mutta ei muita kasveja voitatanut.” Samaan aikaan maaseudulla ”mäkärät söivät niin äärettömästi, että oikein suututti”.

Syyspuolelle kääntyvän kesän aikaan, heinäkuun puolivälissä, siirrytään heinäntekoon, johon Annan perheestä lähtee ensin kuusi henkeä, mutta myöhemmin peräti yksitoista. Tähän joukkoon hän itsekin kuuluu. Työtä riittää.

Jo ensimmäisistä kirjeistä lähtien il-

Vienan Karjalaisten Liiton koulujen keskusjohtokunnan neuvottelukokous Uhtualla vuonna 1906. Iivo Kaukonieni (Mitrofanoff), Vasili Vaara (Dorofejeff), Vasili Rähä (Jeremejeff), Arhippa Murjoma (Gavrilloff) ja Paavo Ahava (Afanasjeff).

massa leijuu kuitenkin synkän ja toimetomuuheen johtavan syksyn uhka. Jo toukokuusta lähtien Anna kirjoittaa:

”Kesällä se on aina hauskaa, jos mitä työtä teet, niin se virkistää, mutta kun saapuu synkkä syksy, eikä siihenkään ole pitkä, niin millähän se sitten minun aikani kuuluu? (...) syksyn tuloa, talven synkkyyttä, sitä en uskalla ajatellakaan. (...) Heinätyöt jo alkavat usemmalta päättyä ja sitten leikkuu alotetaan. Johan onkin syksy käsissä. Yöt ovat pimeät ja synkät jo täällä. Siis varmoja enteitä, ikävän, pitkän talven tuloa.”

Syksylle Anna on kuitenkin keksinyt tekemistä. Hän ehdottaa miehelleen monessa kirjeessä kansanopistoa, joka tarjoaisi hyödyllistä ajankulua pimeille ajoille. Vuokkiniemessä ei ole edes kirjastoa.

”Siitä on kumminkin hyötyä elämässä. Täällä minä en voi koko talvea toime-tonna olla. Kuolen ikävään. Jos myönnyt, niin Syyskuussa lähdän. Ajattele tarkoin, eikös olisi oppi hyvä olemassa. (...) Kyllä minunkin mieleni tekee näkemään maailmaa vähän ulkopuolelta kotikumpujen. Ei

”Minä kyllä uskallan tarttua voimaini ja kykyeni mukaan jos mihin työhön. Se onkin Karjalattaren kunnia!”

kyllä seikkailu halusta, vaan oppia, oppia sitä minä kaipaan.”

Vasili ei kuitenkaan suostu päästämään vaimoan kansanopistoon. Myöhään syksyllä, kun hänen tilansa heikkenee, hän toivoo Annaa luokseen Siperiaan. Matkanteko on vaarallista ja vaikeaa, eikä aikainen kelirikko paranna tilannetta. Monet lähtevät matkaan, mutta Annalle se on vaikeaa.

Sateisen syyskuun lopussa hän kirjoittaa: *”Ajattele, onhan se vällan mahdoton tällä rospuutolla minun lähteä tulemaan. Ethän armaani vaadi minua sitä tekemään (...) Täällä on syksy ja hyvin myöhäinen, jo on syystyöt kaikki tehdyt, ihmiset varustautuvat talvea vastaan ot-*

tamaan. Ruotshimiehet ovat kaikki jo läheneet. Naisiakkin läksi oikein kosolta miehensä luokse.”

Sairautensa loppuvaiheessa, mitä ilmeisimmin vain viikkoja ennen kuolemaansa, Vasili muuttaa mieltään eikä tahdo 20-vuotiaan vaimonsa enää matkustavan kauas Temiriin, Siperian aroille. Hän menehtyy keuhkokuumeeseen 2.11.1908.

Annan kirjoittaessa veljelleen Hotatalle 8. marraskuuta *”uuttalukua”*, onkin luntia jo *”satanut runsaanlaisesti”*. Viimeisessä kirjeessä Annan ahkeruus ei hiivu: hän neuvoo tarkasti, mitä edesmenneen miehensä omaisuudelle pitää tehdä – mitä myydään, mitä säästetään, mitä postitetaan kotiin. Murhenäytelmästä huolimatta elämä jatkuu yhtä varmasti kuin vuodenaajat vaihtuvat.

TONI SAARINEN

Kirjoittaja työskenteli kesän 2016 korkeakouluharjoittelijana KSS:n toimistossa ja on muun muassa litteroinut Anna Jeremejevan kirjeet.

Hevosten lisäksi salmilaiset miehet möivät usein aunuksilaisille viljelijöille myös kärryinsä ja valjaat palaten kotiin majatalokyydillä.

Ivan Hovatta oli salmilainen hevospariššiekku

Pariššiekku- tai parišniekka-sanan alku ”parišša” tarkoittaa kaupasta tai vaihdosta saatua voittoa. Pariššiekku saattoi olla kulkukauppias tai ostelija, joka liikkui hevosella ja hankki maaseudulta saatavia tuotteita joko omaan lukuun tai jollekin kauppiaalle edelleen toimitettavaksi.

Näin tapahtui 1800-luvulla useiden Karjalan kannaksen pitäjäiden alueella, josta vietiin paljon maataloustuotteita Pietariin. Toisaalta pariššiekku tarkoitti kauppiasta, joka möi, osti tai vaihtoi hevosia. Tällaisille hevospariššiekuille oli Salmisssa hyvät toimintamahdollisuudet, sillä pitäjässä oli hevosten kasvatuksella pitkät ja vahvat perinteet.

Salmin vahva hevoskasvatus

Rajakarjalainen Salmi näyttää olleen hevospitäjä jo 1700-luvulla. Professori **Raimo Rannan** Vanhan Suomen aluetta koskevan tutkimuksen mukaan kahden hevosen omistaminen oli tuolloin melko harvinaista, mutta eniten tällaisia taloja oli tilalukuun verrattuna Salmisssa. Yhtenä

syynä tähän hän mainitsee sen, että niityjen tuotto oli siellä hyvä.

Erityisesti Lunkulansaareltä saatiin runsaasti heinää. Kahden tai useamman hevosen taloja olikin pääasiassa siellä ja läheisellä Mantsinsaarella. Näillä alueilla hevonen oli tärkeä talvella kalastuksessa ja myös yleisenä kulkuvälineenä kuten muuallakin tuohon aikaan.

Hevosten määrä kasvoi edelleen 1800-luvulla selvästi. Lisääntyneet rahdinajot ja metsänhakuut työllistivät hevosmiehiä. Kaadetut tukit ja muu puutavara oli talvella ajettava uittoväylien varteen; Tulema- ja Uuksunjokien alajuoksullahan oli tuolloin useita sahoja ja lisäksi halkoja vietiin Pietariin. Höyrylaivojen ilmaantuminen Laatokalle vuosisadan lopulla helpotti liikkumista kesäisin, mutta talvisin

oltiin kokonaan hevoskyydin varassa.

Salmin kohdalla hevoskasvatukseen vaikutti merkittävästi autonomian ajan loppuun saakka myös pitäjän vilkkaat yhteydet Aunukseen. Aunuksenlinnan hevosmarkkinoille tuli paljon ostajia eri puolilta Aunusta ja kauempaakin Venäjältä, joten kysyntää salmilaisien pariššiekkujen hevosille oli.

Näitä markkinoita on kuvannut **Niilo Sauhke** teoksessaan *Karjalan praasniekat*; hevosmarkkinat näet pidettiin syyspraasniekkojen aikana. Hän mainitsee siinä yhteydessä huomattavina salmilaisina hevospariššiekkoina mm. **Nikolai Latsan, Nikifor Salmisen, Dimitri Kononovin** ja **Ivan Hovatan**. Kaikkein merkittävin näistä hänen mielestään oli Hovatta, joka erottui muista jo ulkomuodoltaan muita kookkaampana, mutta myös hevosasiain tuntemuksensa perusteella, minkä vuoksi hän saikin lempinimen ”herttakuningas”.

Hovatan talon isännäksi

Ivan Vasilinpoika Hovatta syntyi vuonna 1866 lampuodin poikana Tulemajoen varrella sijaitsevassa Koveron kylässä; niinpä hänen sukunimensä olikin aluksi Koverskoi. Vuonna 1889 ollessaan 23-vuotias hän avioitui Lunkulansaarella Kuronlahden kylässä sijainneen Hovatan talon tyttären **Akuliinan** kanssa.

Hovatta tuli vävyksi ja nuoreksi isännäksi taloon, johon Akuliinan isä ja vanhaisäntä **Luka Jakovinpoika** olivat myös tulleet aikanaan samalla tavalla. Hovatan talo sijaitsi muusta kylän asutuksesta hieman erillään saaren länsirannan tuntumassa.

Isojako saatiin toimitettua Kuronlahden osalta vuoden 1895 loppuun mennessä. Sen mukaan Hovatan tilan kokonaispinta-ala oli noin 137 hehtaaria, josta viljeltyä oli noin 22 hehtaaria. Hovatassa näyttää olleen tuohon aikaan kymmenkunta lehmää; karjan suuruus ilmenee käräjäjutusta, jossa eräs naapuritilallinen vaati Hovatalta korvausta ”syömävahingosta”, jonka tämän lehmät olivat aiheuttaneet tullessaan hänen niitylleen auki jääneen portin kautta. Oikeus tuomitsi Hovatan nuoren isännän 25 markan sakkoon, mutta vapautti korvauksista.

Hevoskauppa oli velkakaupaa

Käräjäpöytäkirjojen kautta saa jonkinlaisen kuvan myös Ivan Hovatan hevoskaupoista.

Lähes kaikilla Salmissa 1900-luvun alkuvuosina pidetyillä käräjillä oli useita velkomisjuttuja, joissa Hovatan asiamies vaati hevoskauppojen yhteydessä syntyneiden velkojen maksamista. Velkakauppa oli hyvin yleistä, samoin se, että velallinen jouduttiin ”manuuttamaan” käräjille.

Melko usein velallinen ei ollut saapunut käräjäpaikalle, mutta tämä ei estänyt oikeutta ratkaisemasta asiaa. Hevosten kauppahinnat määriteltiin tuolloin Salmissa poikkeuksetta ruplissa. Hevosen hinta näyttää olleen 1800–1900-lukujen taitteessa 60–100 ruplaa. Markkamääräiset velat alkavat yleistyä käräjöpöytäkirjoissa vuoden 1910 aikoihin. Hevosten ostajat olivat useimmiten Lunkulan- ja Mantsinsaaren sekä mantereen lähikylien tilallisia.

Velkomisjuttujen yhteydessä tuli melko harvoin esille hevoskauppaan liittyviä ongelmia ottaen huomioon käsiteltyjen juttujen määrä. Kiistaa saattoi tulla kuitenkin esimerkiksi hevosen alkuperästä. Tällä oli sikäli merkitystä, että hevosen hinta vaihteli jonkin verran sen kotipaikan mukaan. Mantsinsaaresta kotoisin olevat hevoset olivat muita kalliimpia, joten siellä harjoitettua hevoskasvatusta arvostettiin.

Hevosten ominaisuuksista ei juurikaan valitettu. Kuvaavaa on, että kun vuoden 1911 talvikäräjillä tuli esille, että velallisen vaihdossa saama hevonen oli ”toratsu” – hevosta ei saatu menemään kymmentäkään metriä sen noustessa aina takajaloilleen – sen kertoi Hovatan asiamiehen nimeämä todistaja **Ilja Haukka**. Oikeudessa paikalla ollut velan myöntänyt vastaajakin kyllä mainitsi huomanneensa hevosen laadun, mutta ei ollut tullut purkaneeksi kauppaa.

Oikeus velvoitti hevosen luovuttajan maksamaan velkansa.

Hevosmarkkinat

Salmin hevosparišiekat olivat voimakkaasti suuntautuneet Aunuksen markkinoille, kuten edellä jo todettiin. Sinne mentiin Sauhkeen mukaan yhdessä. Sovittuna aikana kokoonnuttiin Viteleeseen, jossa tehtyjen matkaeväiden hankinnan jälkeen jatkettiin pitkänä hevoskaravaanina kohti Tuulosta ja Alavoisia.

Kärrien perään oli päitsiriimuilla kiinnitetty nuoria myytäviä hevosia. Mukaan oli liittynyt myös Viteleen eri kylien parišieikkoja ja näiden kanssa jotkut salmilaisista vaihtoivat hevosia välirahois-

Taulukko

Tuotenimi/vuosi	1912	1913	1916
Hevosia	145	221	30
Ajokärrejä	43	101	31
Tavarakuormia	1 635	1 088	202

► Vuoden 1916 poikkeavat luvut selittyvät vallinneella sota-ajalla. (Lähde: Hämynen, Liikkeellä leivän tähden - Raja-Karjalan väestö ja toimeentulo 1880-1940, s. 172)

ta sopien ja harjaisia nauttien jo ennen Aunuksenlinnaan tuloa. Perillä matkalliset majoittuivat tuttuihin kestitaloihin, Hovatta yleensä **Parfentjovan** veljesten luokse, jotka olivat Aunuksen tunnetuimpia parišieikkoja.

Aattoiltana kokoonnuttiin Aunuksenlinnan keskustassa olevalle ns. konnoille avajaisiin, jossa eri puolilta Aunusta tulleet parišieikat tapasivat toisiaan ja katselevat hevosrivistöä, mutta osto- ja myyntitarjouksia ei tässä vaiheessa vielä tehty. Vasta praasniekkapäivän jumalanpalveluksen jälkeen kaupankäynti vähitellen pääsi alkuun, kun kauempaa tulleet ns. tukkuostajat aloittivat hevosten ostamisen.

Kun aunuksilaisetkin liittyivät ostajiin, kaupanteko muodostui kilpailuontoiseksi. Salmilaiset hevoskauppiat pyrkivät myymään hevosensa yhteistuumin paremman hinnan saamiseksi. Hevosten lisäksi salmilaiset usein möivät aunuksilaisille viljelijöille myös kärrynsä ja valjaat palaten kotiin majatalokyydillä.

Ivan Hovatan ja muiden salmilaisten suuntautuminen kauppasuhteissa Aunuksen perustui perinteisiin heimosuhteisiin: rajan molemmin puolinhan asui samoja karjalaisia. Rajaa ei koettu esteeksi, sillä sen ylittäminen oli helppoa autonomian ajan loppuun saakka. Tähän viittaavat myös **Tapio Hämysen** vuona 1993 julkaistun väitöskirjan tiedot, joiden mukaan Virtelän tullin kautta vietiin Aunuksen Karjalaan tuotteita oheisen taulukon mukaan.

Uusi tilanne

Suomen ja Neuvosto-Venäjän välisen rajan sulkeutuminen noin vuoteen 1922 mennessä merkitsi suurta muutosta salmilaisille hevosparišieikoille. Oli suuntauduttava uudelleen, jolloin esimerkiksi Sortavalan markkinat tulivat entistä tärkeämmiksi. Jonkin verran salmilaiset –

myös Ivan Hovatta – olivat käyneet siellä jo aiemmin.

Näihin aikoihin Hovatta möi Lunkulansaareissa olleen tilansa ja asettui asumaan Kirkkojoelle, pitäjän tuolloin voimakkaasti kasvaneen keskuspaikan Tulemajoen kylän tuntumaan. Sieltä käsin parempien liikenneyhteyksien varrelta hän jatkoi edelleen hevoskauppaa muutuneissakin oloissa. 1920-luvun käräjöpöytäkirjat eivät velkomisten määrän suhteen poikkeaa merkittävästi aiemmista. Hevoskauppa oli edelleen usein velka-kauppaa. Jonkinlaista muutosta oli kylläkin hevosten ostajien koostumuksessa sikäli, että heihin näyttää kuuluneen aiempaa enemmän muita kuin talollisia, kuten työväestöä.

Hevosia tarvittiin edelleen liikkumiseen ja maatalous- ja metsätöihin. Raviharrastuksen leviämisen myötä kilpa-ajaja alettiin järjestää myös Salmissa 1900-luvun alkupuolella. Aloitteen tekijänä oli paikallisen maanviljelyskoulun johtajana tuolloin toiminut agronomi **Antti Pantzar**. Virkamiehillä ja kauppiaille oli muutenkin vahva asema siinä yhteydessä perustetun hevosystäväin seuran johdossa. Ivan Hovatta ei näytä toimineen sen piirissä näkyvästi, joskin hänelläkin oli ainakin 1910-luvulla joitakin kilpa-ajoihin osallistuneita hevosia.

Ivan Hovatta kuoli syksyllä 1940 Saarijärvellä, jonne hänen talvisodan myötä alkanut evakkomatkinsa monien muiden salmilaisten tavoin päätyi.

MARTTI HOVATTA

Kirjoittaja ei nimestään huolimatta ole sukua kirjoituksen kohteelle.

Päälähteet:

Salmin käräjäkunnan pöytäkirjat 1895–1930. Mikkelin maakunta-arkisto. Niilo Sauhke, Karjalan praasniekat. Jyväskylä 1971.

Äänisen rannalta löytynyt veden ja tuulen puhdistama laudanpätkä sai toimittaa fileerausalustan virkaa, kun fileoimme seitsemän kunnan siikaa kalasoppaamme. Kuvassa niistä pienin eli Eero. Käteen sopiva puukko, teroitin ja fileerauspiikki ovat minimivaatimus kalan käsittelyyn. Käsistä tunnistan itseni pitelemässä kalanpalasta ja Kari Minkkisen fileoimassa.

MATKALLA KARJALASSA, OSA 2

Maailman paras kalakeitto ja muita herkkuja

Meillä tutkijoilla on Karjalan-retkillä aina mukana kenttäkeittiö. Se tarkoittaa kaasulla lämmitettävää keitintä, jota bussikuskimme ovat yleensä viritelleet vielä niin, että keittäminen suuressa 50 litran kattilassa tai 10 litran kahvipannussa on todella nopeaa.

Tärkeitä keittiötarvikkeita ovat myös kokoontaitettava työpöytä, kunnan keittiöveitset ja teroitin niitä varten sekä paljon leikkuualustoja. Kirves ja saha ovat myös oleellisia, jos iltaisin teltoissa yövyttäessä kaukana kaupungeista haluttua tehdä nuotio. Joskus olisi ollut tarvetta myös moottorisahalle.

Toreilta ja kaupoista saa kesäaikaan paikallisia vihanneksia ja hedelmiä runsaasti edulliseen hintaan. Myös erilaiset makkarat ja muut lihatuotteet ovat edullisia ja maittavia. Syksymmällä sienet ja marjat monipuolistavat torien, kauppojen ja tienvierien tarjontaa.

Kalaa löytyy myös toreilta ja kaupoista joko ”tuoreena” tai savustettuna. Koska kalastan itse, olen herkkä maistamaan liian pitkään säilytetyn kalan ja olemmekin ostaneet kalat suoraan kalastajien veneistä tai autoista.

Paikalliset leipä, voi ja leikkeleet kuuluvat keittojen kanssa yhteen. Joukossa on aina muutama kasvissyöjä, joiden keittoannos valmistetaan ensin ilman lihaa tai kalaa. Sen jälkeen lisätään sitten makkarat, lihat, kalat ja muut tuotteet keittoon, jonka olemme aina tehneet runsaaksi.

Keitot ovat olleet aina erinomaisia ja niiden hinnaksi on tullut noin euro henkilöä kohden. Kun jälkiruoaksi vielä keitetään kahvit ja teet sekä kehitellään jokin paikallinen herkku, tuntee suorastaan huonoa omaatuntoa niin edullisesta, mutta todella maukkaasta ateriatesta.

Vaikka kaikki itse tehdyt ruoat ovat olleet hyviä tai erinomaisia, muistuu aina mieleen vuoden 2009 retkellä tekemämme maailman paras kalakeitto, jonka reseptin nyt paljastan.

Olimme Äänisen itärannalla tutustumassa Shalan eli Salon kalliopiirroksiin eli uurroksiin tai petroglyfeihin aamupäivän ajan. **Roland Vösa** kirjoitti niistä matkakirjaamme artikkelin *Pyhät on joutsenet kallioidessa*. Palattuamme bussille kysyi kuljettajamme **Rantasen Pekka**, että kiinnostaisiko porukkaa kalaruoka. Hän oli poissa ollessamme käynyt alustavia neuvotteluja paikallisen kalastajan kanssa. Kalamies oli tullut paikalle saaliineen huomattuaan suomalaisen bussin satama-alueella.

”Mitäs olisi tarjolla”, kysyin kalastajalta.

Hän esitteli ensin pähvilatikollisen kapasärkeä ja kapa-ahventa, jonka os-

Lounaan valmistusta Kontupohjanlahden rannalla. Lihat ja makkarat ovat menossa keittoon ja tomaatit ja kurkut leivän päälle.

SANNI SEPPO

Sillin ja perunan maut kruunaa runsas annos sipulisilppua päälle.

tin ruokahalua kiihottaviksi alkupaloiiksi. Niiden pistävän hajun vuoksi kielsin viemästä niitä sisään bussiin tai majoitus-tiloihin. Hajuun vaikuttaa varmaan osittain venäläinen käytäntö olla avaamatta kaloja ennen niiden suolaamista ja kuivaamista ulkona auringossa ja tuulella talon ulkoseinällä. Itse pidän tämän lajin alkupaloiista, mutta aika moni matkalaisista ei niiden makuun päässyt. Ne tosin vaativat ns. asiallisia alkupalajuomia!

”Onko muuta kapakalojen lisäksi?”, tiedustelin.

Olihan sitä! Varjossa kiven takana oli suolistettuja herkkuja, joista ensin huomio kiintyi yli nelikiloiseen mateeseen. Mateen lisäksi kalastajalla oli seitsemän

reilun kilon painoista siikaa, joista suurimman nimesimme Juhaniksi ja pienimmän Eeroksi. Pienimmällä siialla peräevä hieman liikkui vielä.

Siikojen fileeraaminen onnistui helposti, mutta mateen nahka oli päästä niin lujasti kiinni, että jouduin viimeistelyssä käyttämään hampaitani sen pois saamiseksi. Kaikki perkauksessa jääneet nahat, päät ja lihat ruotoineen otimme talteen kalalientä varten. Esittäessäni bussin jääkaapin tyhjentämistä väliaikaisesti lähinnä erilaisista juomista, jotta saisimme kalat ja perkkeet sinne, kuulin vain hyväksyvää mutinaa, koska tiedettiin odottaa kalakeittoa, josta ei herkkukalaa puuttuisi!

HARRI VASANDER

Kenttälounaan jälkeen myös jälkiruokien pitää olla kunnolliset. Timo Kuuluva (vas.) sommittelema karuhko ruisleipä lakkahilolla hävisi makujen monimuotoisuudessa Pekka Niemelän (oik.) eksoottiselle teokselle, jossa hunajameloni viipaleen päälle laitettiin lakkahilloa, smetanaa, suolakurkkua ja hunajaa. Retkipaikkamme tällä kertaa oli Sorokasta etelään Stalinin kanavan rannalla.

Matkalla yöpymispaikkaamme, joka nyt oli telttamajoitus Fennoskandian itärajalla, kävimme kaupassa hankkimassa keittoon perunoita, porkkanoita, sipuleita, jopa valkosipulia sekä mustapippuria ja smetanaa. Saattoipa niiden lisäksi olla jotain muutakin, koska tarjonta oli runsasta.

Olimme kartasta katsoneet hyvän näköisen leiripaikan. Siellä siperianlehtikuusi oli jo melko runsas mänty- ja kuusivaltaisessa metsässä. Saavuttuamme määränpään huomasimme valtavasta tyhjien säilykepurkkien ja pullojen määrästä, että paikka on erinomainen! Lapiolla kaivettiin iso kuoppa hiekkaan ja siirrettiin purkit ja pullot sinne ja peitettiin kuoppa umpeen. Toinen oleellinen kaivettava noissa paikoissa on kuoppa riukua varten. Se lapioidaan sitten lähtiessä umpeen.

Samanaikaisesti toinen porukka valmistettiin illallista eli kalakeittoa veteen tehdyinä. Smetanaa saisi jokainen lisätä itse.

Ensimmäiseksi piti kalanperkeistä, joita siis oli yli viisi kiloa, keittää runsas ja maistuva liemi. Mutta siinäpä vasta ongelma: meillä ei ollut mitään, mihin kääriä perkeet keittämistä varten. Irrallaan

SANNI SEPPO

Pahvilaatikollinen Äänisestä pyydettyä ahventa ja särkeä kapakalaksi kuivattuna kului suolapalana iltanuotiolla Fennoskandian itärajalla.

kattilassa keitettäessä niistä irtoaisi paljon pieniä ruotoja, joka tekisi syömisen hankalaksi pimentyvässä illassa.

Mietimme kaikki sukkahousuniksit ja kyselimme seurueen naisilta käyttämättömiä ja värjäämättömiä sukkahousuja – olihan kyseessä makuasia! Vaatimuksia täyttäviä sukkahousuja ei löytynyt tai niistä ei haluttu luopua. Mutta kuten niin usein: tälläkin kertaa meidät pelasti kuuluisa suomalainen äitiyspakkaus!

Valokuvataiteilijat **Sanni Seppo** ja **Ritva Kovalainen** olivat matkallamme ku-

vaamassa metsiä, maisemia ja ihmisiä – sekä paikallisia että seuruetamme. Sanni oli säästännyt äitiyspakkauksen suuren harsovaipan, jota hän käytti matkoilla kevyenä kenttäpyyhkeinä. Hän ymmärsi oitis vaikean tilanteen ja lainasi pyyhettä, jonne saimme kalanperkeet juuri mahtumaan.

Iso solmu harsovaipan päähän ja koko vaipallinen perkeitä kiehuaan kattilaan. Sinä aikana pilkottiin ostamamme perunat ja muut ainekset. Ne heitettiin kalalietteen, joka suolalisäyksen jälkeen todettiin ainutlaatuisiksi. Viimeiseksi upotimme kalat keittoon melko suurina paloina ja loput makua herkistävät maustelisäykset. Porukka jo odotteli malttamattomana kattilan ympärillä kuolarauhasten käytössä ylikerroksilla.

Odotukset olivat valtavat, mutta emme (nytkään) pettyneet. Oli ikimuistoista syödä maailman parasta kalakeittoa Fennoskandian itärajalla katsellen siperianlehtikuusten latvuuksia nousevaa kuuta vasten.

HARRI VASANDER

Matkakertomusten sarja alkoi Karjalan Heimon numerossa 3-4, 2017.

Vienan patriarkka ja runolaulaja Jussi Huovinen

Vienalaisen runolaulun viimeinen oksa **Jussi Huovinen** siirtyi tuonilmaisiin toukokuun 12. päivänä. Hän oli kuollessaan 93-vuotias. Hän syntyi 2. huhtikuuta 1924 Suomussalmen Hietajärven vienalaiskylässä monilapsiseen perheeseen ja kulttuurihistorialtaan merkittävään sukuun. Hänen esiäitinsä **Toarie Huovinen** vaikutti Kalevalan rakenteeseen laulamalla **D. E. D. Europaukselle** laulun, jonka perusteella Lönnrot yhdisti kyyttöselkä lappalaisen ja Joukahaisen samaksi henkilöksi.

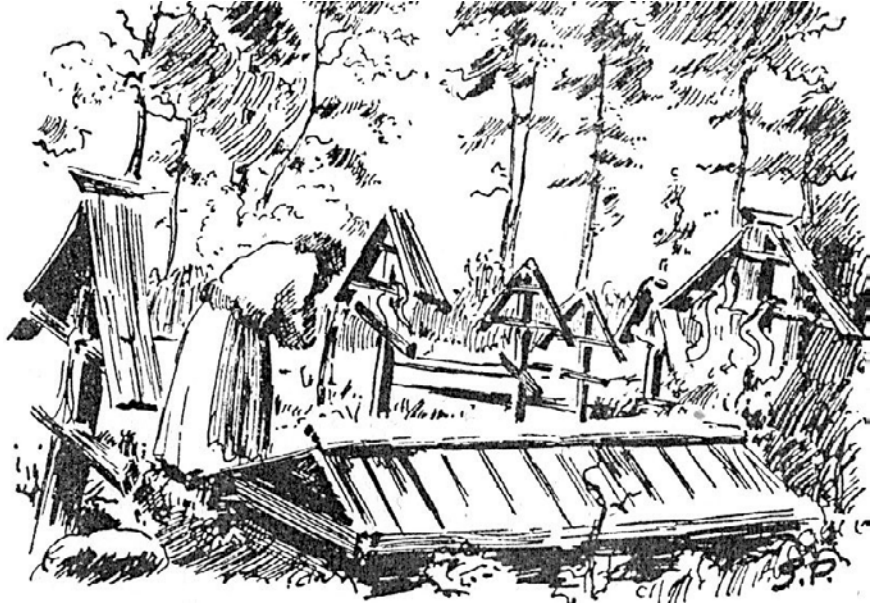
Jussin isoisä **Ohvo** ja varsinkin isosetä **Miina** olivat tunnettuja tietäjiä. Jussi itse asteli samoja polkuja esivanhempiensa kanssa. Hänestä kasvoi Suomen vienalaiskyläien patriarkka ja viimeinen suullista tietä vienalaisessa elämäntilanteissa *tietohuisensa* oppinut perinteentaitaja. Hänen poismenonsa mukana katkesi se suullisen perinteen ketju, joka ulottuu satojen, jopa tuhansien vuosien taakse suurimpana saavutuksenaan *Kalevala*. Yksi aikakausi on Jussin poismenon myötä ohitse.

Jussi Huovinen kiinnostui perinteestä ja musiikista jo pikkupoikana. Ensimmäisen kanteleensa hän teki Työmies-tupakkias-kin koteloon tekemällä reunoihin viiltoja puukolla ja virittämällä niihin siskonsa sukkanauhoista kiskomiaan kuminauhoja kieliksi. Myöhemmin hän rakensi lukuisia kanteleita.

Kanteleensoittotaidon hän opiskeli itseksensä, kuten muidenkin instrumenttiensa: viulun ja haitarin. Kun soittopelit tulivat hänelle tutuiksi, hän ei tyytynyt soittamaan vain kuulemiaan melodioita, vaan ryhtyi myös itse säveltämään. Useimpien kappaleittensa aiheet hän sai kotoisen Vienan luonnosta.

Kulttuurihistorian kannalta Jussi Huovisen suurin anti oli suullisen perinteen taitamisessa. Runolaulajana hän oli vaila vertaa. Hänen muistiinsa oli tarttunut laaja valikoima esi-isien runolauluja. Niistä osa on kuultavissa cd-levyllä, jonka Juminkeko on valmistanut hänen keskeisestä repertoaristaan.

Hän myös toi perinteisen runolaulutavan akateemisesti koulutetuille kansanmusikoille tietoon, kun runolaulua ryhdyttiin opettamaan Sibelius-Akatemias-

sa. Myös runolaulun tutkijoille hän pystyi antamaan informaatiota perinteisestä laulutavasta. Jussin lauluvarannot eivät jääneet vain runolauluun. Hän hallitsi runsaasti muutakin musiikkiperintöä: rekilauluja, piirilauluja, balladeja ja jopa jatsia. Sadunkertojana hän oli verraton.

Paitsi soitinten rakentajana Jussi kunnostautui käsityöperinteen taitajana paljon laajemmin. Talvisodan aikanaan Suomen vienalaiskylät poltettiin suomalaisten sotilaitten toimesta eikä uusia rakennuksia saanut rakentaa perinteisen tyylin mukaisesti tai menetti valtiolta tulvat korvaukset.

Jussi ei kuitenkaan voinut hylätä omaa rakennusperinnettä. Vähitellen hän koristeli oman talonsa vienalaisittain. Kuivajärven tšasounaa rakennettaessa hän pääsi toteuttamaan perinnerakentamisen taitojaan. Kuivajärvellä ja Hietajärvellä ei ole yhtään rakennusta, jota Jussi ei olisi ollut pystyttämässä jälleenrakentamisen aikaan. Voidaan oikeutetusti sanoa, että Jussin panos Suomussalmen vienalaiskyläien sekä aineelliseen että henkiseen rakentamiseen on ollut korvaamaton.

Nuorena miehenä 1950-luvulla Jussi kunnostautui myös perinteen kerääjänä. Hän oli lehdestä lukenut Kansanrunousarkiston pyytäneen lähettämään perinnetietoa.

Hän ryhtyi toimeen ja puhutti käytännössä kaikkia Hietajärven taitajia ja sai heidän kauttaan myös runsaasti sellaista aineistoa, joka oli peräisin rajan takaisesta Viennasta – erityisesti Vuokinsalmen kylistä. Hänen oma äitinsäkin oli Niskajärven kylästä lähtöisin ja tältä hän sai paljon tietoa mm. kuulusta Hovatasta.

Itse äitikin, Oksenie, oli tarina sinänsä. Hän oli morsian, joka oli vaihtanut – vanhojen tapojen oikeutuksella – sulhastaan kesken häiden Jussin isään, Iivanaan. Kaikkea kuulemaansa Jussi ei tietystikään pystynyt kirjoittamaan muistiin ja lähettämään arkistoon, mutta keruutyö sai hänet itsensä yhä enemmän kiintymään perinteeseen. Hän imi sitä entistä tiiviimmin itseensä. Kun myöhemmät kerääjät löysivät taas Suomen vienalaiskylät, hän alkoi jakaa tietoaan ja taitoaan heille.

Jussi oli sisäistänyt oman kulttuurinsa täysin. Ei ollut elämänalaa, josta hän ei olisi kyennyt kertomaan syvällistä tietoa. Myös lauluvarastot tuntuivat ehtymättömiltä. Häneltä on äänittämällä pantu muistiin kymmeniä tunteja sellaista perinneaineistoa, jota ei enää olisi mistään muualta saatavissa. Hänelle itselleen vienalaisuus kaikkine tapoineen oli kalteinta maailmassa.

MARKKU NIEMINEN

Suomen viimeinen vienalainen runolaulaja Jussi Huovinen asui koko ikänsä Suomussalmen Hietajärvellä.

Senni Kuosmanen.

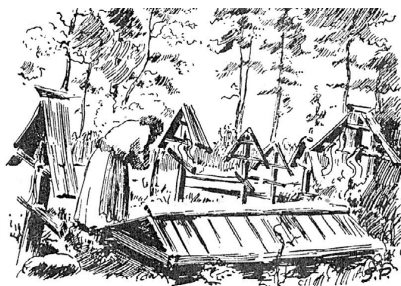
Senni Kuosmanen eli 100-vuotiaaksi

Karjalan Sivistysseuran jäsen **Senni Kuosmanen** (o.s. Koivunen) siirtyi tuonilmaisiin 100 vuoden iässä viime marraskuussa. Muistamme häntä lämmissydämisenä, viisaana karjalaisena naisena. Senni ja hänen puolisonsa Kauko Kuosmanen ovat tukeneet Sivistysseuraa arvokkain lahjoituksin. Seuraavassa pariskunnan lapset kertovat äidistään.

Äitimme Senni syntyi kauppias Mikko Koivusen nuorimpana tyttärenä Jehkilän kylässä Suojärvellä vuonna 1916. Hänellä oli neljä vanhempaa sisarta: Siiri, Laura, Lea ja Lyyli.

Mikko Koivunen oli syntyperäinen jehkiläläinen. Hänen vaimonsa Maija oli kotoisin Lindajärveltä Aunuksesta, mutta lähetettiin tätinsä Fekla Homeen eli Maimalammin Tjoutan ja hänen miehensä Domentei Homeen hoiviin Suojärvelle.

Varttuessaan Maija tutustui yhdeksän vuotta vanhempaan Mikko Koivuseen, jonka kanssa hänet vihittiin avioliittoon

vain 16-vuotiaana. Perimätiedon mukaan Mikon ja Maijan avioliittoon saattamisessa oli mukana kummankin lähipiiri. Seurustelu-aika oli lyhyt, ja pariskunnan astuessa alttarille Maija oli todennut miehensä vanhemmaksi kuin oli muistanutkaan! Elinikäinen liitto heistä kuitenkin kehkeytyi.

Kauppias Koivusella oli suuri talo, Niemelä, ja runsaasti viljeltyä maata. Talossa tapahtui ja vilskettä riitti. Karjalaisista tavoista kertovat lukuisat vieraat ja

vierailut, jotka kestivät useita viikkoja. Aina varustettiin makuusijoja huoneisiin ja särvintä tarjoiltavaksi. Koivusessa kävi näyttämöseurueita, armeijan kenraaleita ja kaukaisia sukulaisia ja tuttavuuksia. Tämä karjalainen vieraanvaraisuus siirtyi kaikkiin lapsiin, ja erityisesti Senni toteutti sitä elämänsä loppuun asti.

Maija toimi innokkaasti kylän Marttaliitossa ja Lotta Svärd -järjestössä. Perhe oli aktiivinen ja työteliäs ja paikkakunnan silmäteriä. Tässä oli sekä hyviä että huonoja puolia. Aina oli otettava kanssaihmiesten mielipiteet huomioon ja käytäyttyä hyvin. Huomiota herättämättä. Nämä tavat Senni omaksui. Hän oli viimeiseen hengenvetoon saakka tarkka pukeutumisestaan ja itsensä ja kotinsa kaikenpuolisesta siisteydestä.

Senni aloitti koulunkäyntinsä Jehkilän alakoulussa. Hän muisteli vielä viimeisinä elinvuosinaan, miten hänen ensimmäinen koulupäivänsä oli sujunut. Huonosti! Hänet oli laitettu pojan viereen istumaan, ja niinpä hän lähti välitunnilla kotiin. Hän ei sisarusparvessa elleenä ollut tottunut poikiin. Kotona isä oli laittanut hänet pimeään kaappiin kurinpalautuksena, ja se oli tuntunut kauhealta. Mutta seuraavana päivänä hänellä oli paikka tytön vieressä.

Yläasteelle Senni meni Wärtsilän kouluun yhdessä sisarensa Lauran kanssa vuonna 1927. He asuivat koulukortteerissa. Wärtsilään mentiin lukukauden alussa ja pois tultiin lukukauden lopussa.

Lukion Senni aloitti vuonna 1931 Kallion yhteiskoulussa Helsingissä. Hän asui silloinkin koulukortteerissa, ainakin osan aikaa isänsä sisaren Senni Pelkosen luona. Senni pääsi ylioppilaaksi vuonna 1935 ja kirjoittautui Helsingin yliopistoon alemman oikeustieteen opiskelijaksi. Hän suoritti varanotaarin tutkinnon vuonna 1938.

Suuri lama teki tuhojaan ympäri maailmaa ja niin myös täällä Peräpohjolasissa. Sennin isän kauppa teki konkurssin 1930-luvulla, ja koko perhe muutti Helsinkiin. Olot olivat ankarat, kunnes perheen isä sai työpaikan Alkoholiliikkeestä. Sisar Siiri oli opiskellut käsityönopettajaksi ja sai Helsingin Talouskoulusta käsityönopettajan viran. Laura-sisar työskenteli Elintarvikekeskuksessa ja Lea Helsingin kaupungin sosiaalivirastossa, ylentyen toimistopäälliköksi asti. Lyyli oli jo 1928 mennyt naimisiin luutnantti Topi Tuukkasen kanssa.

Näin elämä jatkui, mutta keskusteluisa ja muistoissa jehkiläläiset ja heidän

kohtalonsa olivat aina ensisijaisen muistelun kohteena. Ne ihmiset, ajat ja ympäristöt eivät koskaan hämärtyneet heidän mielistään.

Senni oli opiskeluaikana innokas Karjalaisen osakunnan jäsen ja niissä riennoissa hän tapasi Kauko Kuosmasen. Kauko opiskeli oikeustiedettä ja hän oli isänsä puolelta karjalainen. Karjalaisen osakunnan juristikerhossa heidän katseensa kohtasivat ensimmäisen keran. Näin alkoi elinikäinen yhteiselämä vuonna 1940. Heidän yhteinen taipaleensa kesti 67 vuotta päättyen Kaukon poismenoon vuonna 2007.

Senni ja Kauko saivat neljä lasta: kolme tyttöä ja yhden pojan. Sennille miehensä tukeminen ja lapsista huolehtiminen oli kunnia-asia. Myös Koivusen sisarusten yhteydenpito ja toisistaan huolehtiminen oli heille itsestään selvää. Sukulaisia ei jätetty.

Senni oli aktiivinen lukija ja kirjoista keskustelija. Hänellä oli niistä varmat mielipiteet. Historiallisia kirjoja lukiesaan hän aina painotti meitä jälkipolvia muistamaan ajan arvot ja asenteet. Historiaa ei voi ymmärtää kuin oman aikansa perspektiivistä käsin. Sellainen asennoituminen oli viisautta hänen mielestään.

Sennin ikäpolven viimeiset edustajat ovat viime vuosina poistuneet keskuudestamme. He olivat niitä sodan läpikäyneitä ihmisiä, joiden kokemukset muokkasivat heidän arvojaan ja asenteitaan. Äitimme sanoi usein, että kaikki elämässä on otettava vastaan, mitä eteen tulee. On alistuttava, mutta yritettävä samanaikaisesti mahdollisimman hyvin sopeutua. Elämä kantaa, se oli myös eräs hänen lauseistaan. Ihmisenä hän oli suvaitsevainen, mutta pinnallisuutta ja viihteellisyyttä hän vieroksui. Elämä ei ole tarkoitettu vain kevyeksi, pitää myös työkennellä tavoitteidensa eteen, hän tuumasi. Se tuottaa pitkäaikaisimman tyytyväisyyden ja nautinnon.

Senni Kuosmanen täytti 100 vuotta 3.11.2016. Hän kuoli Munkkiniemen palvelutalossa 6.11.2016. Hän usein kyseli meiltä jälkipolviltaan, että mitä tarkoitusta varten hänet oli jätetty tänne pitkäksi ajaksi, kun hänen kaikki läheisensä olivat jo aikaa sitten poistuneet. Ehkä se tarkoitus tulee esiin tässä lyhyessä selvityksessä hänen elämästään: hänestä jääneen voimakkaan ikuisen muiston johdosta.

MEERI PALM
ELINA KUOSMANEN
JUHA KUOSMANEN

Katri Niikkano Norrköpingissä

Kevään kynnyksellä saimme Ruotsin Norrköpingistä tiedon, että heimolaisemme **Katri Niikkano** (ent. Nikitina) oli siirtynyt tuonilmaisiiin 22.3.2017. Katri oli syntynyt 16.6.1929 Pistojärven Kiimasvaarassa, Riikosen talossa. Hänen isänsä oli Antti Antoninpoika Nikitin (s. 20.9.1895). Antin isä oli Anton Riikonpoika Nikitin ja äiti Maria Nikitintytär Potapova Pistojärvestä. Katrin äiti oli Malania Tepontytär Niikkanova (s. 11.1.1893) Kutusista. Malanian äidin nimi on ollut Olga.

Katri oli perheensä nuorin lapsi. Vanhempia sisaruksia ovat Jenni, Pekka, Maria ja Anni. Heistä on elossa enää Ruotsissa asuva, kohta 90-vuotias Anni. Antti-isä vangittiin vuonna 1932 ja häntä syytettiin, kuten monia muitakin tuohon aikaan, vakoilusta Suomen hyväksi. Todisteeksi vakoilusta riitti laukkukauppareissulla ostettu suomalainen kattila. Katri oli vasta kolme vuotta vanha, kun isä vietiin. Tapahtuma oli niin järkyttävä, että Katri muisti siitä erinäisiä välähdyksiä.

Isää pidettiin vangittuna kotinsa kamarissa ja kuulusteltiin siellä. Ovea pidettiin kiinni, eikä huoneeseen saanut mennä. Katri ja pari vuotta vanhempi sisko Anni olivat ”haukkuneet” pidättäjiä ja käskeneet päästää isän vapaaksi. Kun isää lähdettiin viemään, Jenni oli lähtenyt itkien juoksemaan sukkasillaan isänsä perään, mutta hänet palautettiin takaisin. Samalla kertaa vietiin Antin lisäksi ainakin Moisejevin veljekset Mikko ja Olli. Kyläläiset katselivat, kun miehet joutuivat kävelemään niin, että kädet laitettiin vaakatasoon puuseipäillä.

Malania-äidin oli pärjättävä lastensa kanssa ja elettävä eteenpäin. Töitä tehtiin kolhoosille, josta saatiin palkaksi perunoita, nauriita ym. ruokatarvikkeita, ei rahaa. Elanto oli niukkaa ja yleensä oltiin velassa kolhoosille.

Kiimasvaarassa ei ollut omaa koulua. Ensimmäisen luokan Katri kävi Tuhkalla ja seuraavat kolme lähempänä kotia, kymmenen kilometrin päässä Suvannossa. Kauempaa tulleet koululaiset asuivat asuntolassa. Koti-ikävä vaivasi Katria ja

Katri Niikkano oli aiemmin nimeltään Nikitina. Niikkano kuvassa vasemmalla, oikealla hänen sisarensa Anni Klasson.

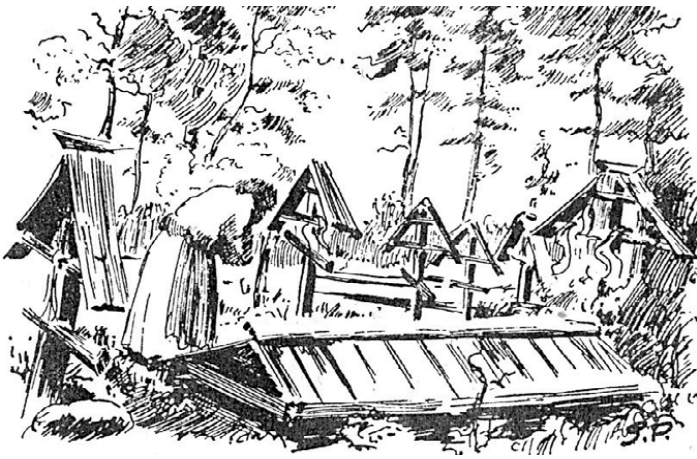
muitakin lapsia kovasti. Kotiin päästiin vain lomien aikana. Katri muisteli, että heitä tultiin ainakin joskus hakemaan kotiin kolhoosin porolla. Aluksi opetuskielenä oli suomi, mutta se kiellettiin vuonna 1937. Tilalle tuli karjala, jota alettiin kirjoittaa kyrillisin kirjaimin. Venäjän kielen oppiminen oli tärkeää.

Monesta karjalaislapsesta, kuten Katriakin, venäjä oli vaikeaa. Osaamattomuudesta jäi helposti laiskoille ja kuri oli tiukka. Jatkosodan aikana suomalaiset perustivat vuonna 1942 Kiimasvaaraan kylän ensimmäisen ja viimeisen koulun. Opetuskieli oli suomi ja opetus noudatteli Suomen kansakoulun opetussuunnitelmaa.

Katrin mielestä koulunkäynti Kiimasvaaran koulussa oli helpompaa ja onneksi sai asua kotona omassa perheessä. Kuri koulussa oli tiukkaa, kuten Suomen kouluissa yleensä tuohon aikaan. Katrin koulutaival kesti tammi-kuusta 1942 kevätlukukauden loppuun vuonna 1944. Hän muisteli tuona aikana olleen neljä eri opettajaa: Vuokko Korhonen, Niilo Reiterä, Lauri Koski ja pisimpään Eero Järvinen.

Jatkosodan aikana kyläläisten sukunimiä alettiin suomalaistaa. Tuli Muistamaa, Ahkoilaa, Koikeroista. Koulussa opettaja oli moitiskellut, kun sukunimen vaihto ei ollut oikein sujunut. Loppujen lopuksi Katrin perheen uusi sukunimi Niikkano muokattiin Malania-äidin tyttönimestä.

Jatkosodan loputtua syksyllä 1944 Katrin perheenjäsenet joutuivat eroon ja tietymättömiin toisistaan vuosikymmeniksi. Pekka taisteli tuolloin Neuvostoliiton armeijassa. Jenni oli miehellä Akonlahdessa, ja hänen aikomuksensa lähteä Suomeen tyssäsi aviomiehen vastustukseen. Kiimasvaaran kaikki asukkaat evakuoitiin Suomeen. Malania-äiti, Maria, Anni ja Katri lähtivät suomalaisten mukana. Osa väestä kuljetettiin tuonaikaisilla häikäpönttöautoilla ja osa käveli kuljettaen karjaa. Katri, joka oli lapsena loukannut selkensä, pääsi auton kyydissä.

Vienalaisten matka kulki Oulun kautta Alapitkälle, jossa Katrin perhe ja useita muita perheitä sijoitettiin koululle. Vienalaisille pyrittiin järjestämään pikimmiten töitä. Syksy kun oli, maataloissa tarvittiin apua syystöihin, mm. perunankaivuuseen. Talven tultua perhe muutti Muhoksen Hirsijärvelle, jossa asui Antti-isän sisar Veera Palokoski (ent. Potapova/Poutiainen, o.s. Nikitina). Nelisen vuotta elettiin Muhoksella, jossa vienalaisille oli tarjolla monenlaista työtä. Muhoksen aikana Katri onnekseen pääsi selkäleikkaukseen Ouluun.

1940-luvun loppupuoli oli Suomessa epävarmaa aikaa. Pelättiin Neuvostoliittoon palauttamista eikä suomalaistensa suhtautuminen ollut aina keuhuttavaa. Monet vienalaiset päättivätkin lähteä Ruotsiin. Sinne halusi myös Malania tyttäreineen yhdessä Iissä asuvien kotikylälaisten kanssa.

Vuonna 1948 nousi yhdeksän hengen joukko kalastajien veneeseen Iissä. Merimatalla pysähdyttiin kolmeksi päiväksi erääseen Perämeren saareen, koska kalastajat pyyivät sieltä käsin kalaa. Kalastajat saattoivat matkalaiset Haaparantaan, jossa poliisit ottivat heidät vastaan ja toimittivat ensitöikseen saunaan. Parin-kol-

men viikon kuluttua matka jatkui Katrineholmiin, jossa jo asui tuttuja kiimasvaaralaisia.

Katrineholmissa oli tarjolla töitä tekstiilitehtaassa ja siellä Katri työskentelikin kunnes tehdas lopetettiin. Sen jälkeen hän työskenteli LM Ericssonin puhelintehtaassa eläkeikänsä asti. Eläkkeellä ollessaan Katri muutti Norrköpingiin, jossa asui sukulaisia ja kotikyläläisiä. Katri oli perheetön, mutta sisarusten lapset olivat hänelle hyvin tärkeitä.

Malania ja tyttäret saivat 1960-luvulla tietoja Neuvostoliitossa asuvista perheenjäsenistään, joita oli ikävöity. Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin silloiseen Leningradiin. 1990-luvulla tuli sitten mahdolliseksi vierailla sukulaisissa Uhtualla ja Kiestingissä. Monta yhteistä, muistorikasta matkaa teimmekin yhdessä kauan kaivattuun Vienan Karjalaan.

Kiimasvaarasta lähdöstä oli kulunut viisikymmentä vuotta, kun Katri pääsi siskojensa kanssa käymään synnyinkylässään seuraavan kerran. Surullisella mielellä hän katseli autiota kylää. Sieltä hän oli lähtenyt 15-vuotiaana karjalaisyttönä, joka elämän yllättämänä joutui elämään niin suomalaisena kuin ruotsalaisena ja opettelemaan kaksi uutta kieltä selviytyäkseen vieraisa kotimaissa.

Seija Jalagin puhui Kuusamon Vienna-symposiumissa viime vuonna ketjupakolaisista. Katri ja melkein kaikki vuonna 1944 lähteneet kiimasvaaralaiset ovat juuri näitä ketjupakolaisia, joiden pakomatka ei pysähtynytään ensimmäiseen maahan vaan jatkui toiseen ja muutamilla kolmanteenkin.

Katrin kuolinilmoitukseen kirjoitin: ”Niin monta kotimaata tarjosi elämä: lapsena Vienan Karjalan, nuorena Suomen, aikuisena Ruotsin. Rakkain näistä kaikista – köyhä, kaunis Karjala.”

KERTTU NURMELA

UUTISET

Karjalan Kielen Seura tehostaa edunvalvontaansa

Euroopan Neuvoston ministerikomitea otti äskettäin kantaa Suomen karjalan-kielisen vähemmistön puolesta. Suosituksen mukaan karjalankielisiä tulisi kohdella samanvertaisesti kuin muitakin maan kansallisia vähemmistöjä. Karjalan Kielen Seuran vuosikokouksessa iloittiin tästä Euroopan Neuvoston tuesta Suomen karjalankielisille ja päätettiin jatkaa neuvotteluja viranomaisien kanssa entistäkin innokkaammin.

Euroopan Neuvosto viittasi kannanotollaan muihin vähemmistöihin, joita ovat ruotsinkieliset, saamelaiset, romanit, venäjänkieliset, tataarit ja juutalaiset. Ministerikomitean mukaan myös virolaiset ovat kansallinen vähemmistö Suomessa. Suomen kotoperäisiä kieliä ovat suomi, saame ja karjala.

Vaikka karjalaa on puhuttu nykyisenkin Suomen alueella reippaasti yli tuhat vuotta, kielen asema on ollut ja on yhä varsin heikko yhteiskunnassa. Viranomaiset eivät ole noteeranneet kieltä juuri lainkaan.

Vuonna 2009 tulleen asetusmuutoksen jälkeen tilanne on jonkin verran kohentunut, mutta ei vielä ollenkaan Suomen hyväksymien Euroopan Neuvoston ja YK:n sopimusten mukaiseksi.

KKS kertoo aloittavansa piakkoin uusia neuvotteluja karjalankielisten tilanteen parantamiseksi. Euroopan Neuvoston tuen lisäksi apua on luvassa isoilta eurooppalaisilta vähemmistökielijärjestöiltä.

Arkkipiispa **Leo** valittiin edelleen jatkamaan seuran puheenjohtajana. Erovuorossa olleet hallituksen jäsenet **Hannu Kilpeläinen** ja **Pertti Lampi** valittiin uudelle kolmivuotiskaudelle. Seuran tämän vuoden tärkein tehtävä on karjalan kielen ja kulttuurin elvytysohjelman käynnistäminen.

Tätä varten eduskunta myönsi seuralle 100 000 euron määrärahan, joka saataneen käyttöön kesäkuussa. Vuosikokous pidettiin 18. toukokuuta Helsingissä.

Kuivajärven Kalmosaaren ristit hiljentävät saareen tulijan kunnioittamaan tuonilmaisiiin siirtyneiden muistoa.

Toarie ja Lari Huovisen sukukunta kokoontuu Kuivajärven proasniekkaan

Kuivajärven proasniekkaa vietetään 7–9. heinäkuuta Huovisten suvun kotimaisemissa Suomussalmen Kuivajärvellä ja Hietajärvellä sekä Kuhmon Rimmillä. Proasniekkaohjelmaan kuuluu mm. kolmella vienalaisella kalmistolla toimitettavat vainajien muistopalvelukset. Perjantaina panihida toimitetaan Rimmin Lapinsärkän hautausmaalla. Lauantaina ohjelmassa on panihidat Kuivajärven Kalmosaarella sekä Kuikkaniemen hautausmaalla. Proasniekan muut kirkolliset toimitukset ovat Kuivajärven Pyhän Nikolauksen tsasounassa toimitettava lauantai-illan ehtoopalvelus sekä sunnuntain liturgia ristisaattoineen ja vedenpyhityksineen.

Huovisten sukutapaaminen juhlistaa 100-vuotiasta Suomea teemalla sata starinaa ja laulua. Luvassa onkin mm. monipuolista laulua ja musiikkia *Kuivajärvi*-levyn julkistamiseksi. Sunnuntaisen päiväjuhlan rungon muodostavatkin ihmisten starinat, joita kuullaan musiikin lomassa. Muuta ohjelmaa ovat mm. perjantai-illan starinailta ja lauantai-illan päätävät pessotat. Toarie ja Lari Huovisen sukuseuran sukukokous on lauantaina kello 13.30 alkaen Hietajärven Perinnetalossa. Tulkoa terveh kaikki rahvas meän pieneh proasniekka!

Lisätietoja: www.huovistensukuseura.net ja sukuseuran Facebook-sivut sekä sukuseuran puheenjohtaja Markus Huovinen, puh. 0400 169 825, markus.huovinen@pp.inet.fi ja sihteeri Ritva Still, puh. 040 1645 707 ja ritva.still@gmail.com.

Karjalainen heimojuhla Nurmeksessa

Suojärven Pitäjäseseura järjestää Karjalaisen heimopruazniekan Nurmeksessa Bomballa 28.–30.7. Monipuolinen ohjelma sisältää näyttelyitä, soittoa ja laulua, runonlaulantaa, itkuvirsiä, kyykkää, tarinoita, suakkunoita, muisteluksia, kesäteatteria, tanssia jne. Kansainvälisen ja samalla hyvin karjalaisen tuulahduksen tuovat Veskelyksestä saapuvat kolme esiintyjäryhmää. Sukututkimustapahtumaa tulee vetämään Reijo Savola. Ohjelmassa on rantaonkikilpailut, frisbee-golf -kisa ja geokätköilyä.

Heimopruazniekkaa ovat tukeneet mm. Karjalan Sivistysseura, Laatokankarjalaisten Liitto ja Suo-säätiö.

Karjalaini paginperti toimii Joensuussa

Joensuussa perustettiin viime syksynä uusi tapahtuma, paginperti, paginaperti, pakinapirti. Sen tarkoituksena oli luoda mahdollisuus harrastaa ja käyttää karjalan kieltä. Joka toinen sunnuntai kahdeksi tunniksi kokoontuneessa pakinapirtissä puhuttiin vain karjalaa. Suomi, venäjä ja muut kielet olivat pannassa. Talven aikana pakinapirttiin osallistui noin 50 henkilöä. Eräät puhuivat sujuvammin karjalaa, toisille se oli hieman hankalampaa. Joskus paikalle tuli henkilö, joka halusi vain kuunnella ja nauttia kauniisti soivasta kielestä.

Tapahtumaan osallistui lähes kaikkia kielimuotoja puhuvia ihmisiä. Puhuttiin vianaa, liygiä eli livviä, varsinaiskarjalaa ja ymmärrettiin niitä. Se olikin tapahtuman yksi mielenkiintoisin huomio. Karjalainen ymmärtää toista karjalaista kielimuodosta riippumatta. Joka kerta aluksi kerrottiin omat uutiset, mitä kukin oli tehnyt, nähnyt, kuullut viime aikoina. Sen jälkeen puhuttiin edelliskerralla valitusta teemasta. Teemat vaihtelivat paljonkin. Puhuimme kirkkovuoden tapahtumista, kunnallisvaaleista, pelasimme pelejä, mietimme uudissanastoa, lauloimme lauluja.

Tällainen tapahtuma pitäisi perustaa jokaiseen kylään, missä on enemmän kuin yksi karjalankielinen ihminen. Alkuun ei tarvitse osata edes paljoa puhua. Pakinapirti-tapahtuma huipentui 21.5. Kun saimme viimeiseen tapahtumaan vieraaksi karjalan kielen elävän legendan Santtu Karhun. Hän paki-noillaan ja pajoillaan jätti pakinapirttiläisille hyvän kesämielen. Sygyzyl kerävymmä tuazen uuvessah!

Karjalan kielen kurssi syyskaudella Helsingissä

122445

KARJALAN KIELI, JATKOKURSSI A2.2-B1.1

(24 t syksy) 12.9. – 28.11., tiistai 17.00 – 18.30

Kurssi on tarkoitettu karjalan kielen alkeet osaaville, mutta tervetulleita ovat myös kaikki karjalan kielestä ja kulttuurista kiinnostuneet. Jatketaan vienankarjalan opiskelua ja karjalaiseen kulttuuriin tutustumista. Kurssilla luetaan tekstejä, tehdään harjoituksia, keskustellaan. Samalla aktivoidaan ja laajennetaan sanavarastoa. Mukana myös kuvia Karjalasta ja karjalaista musiikkia.

Oppikirja: Zaikov Pekka: Karjalan kielen kielioppi.

Aihepiirit: karjalaiset juhlat ja perinteet, kasvit ja eläimet, tuoreita karjalankielisiä uutisia ja ohjelmia.

Rakenteet: verbit, infinitiivit, definiittipronominin, refleksiivipronominin, resiprookkipronominin, konditionaali ja potentiaali.

Hinta 71 euroa, opettaja: Daria Markelova, FM

Ilmoittautuminen viimeistään 4.9., lisätietoja: www.kalliolankansalaisopisto.fi tai puh. 010 279 5080
Kurssipaikka: Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11

KALLIOLAN KANSALAI SOPISTO / Uhtua-Seura ry

Oliko Vienan Karjalassa kaksi Perttusen sukua?

Olen järjestelmällisesti vuosien ajan tallentanut arkistolähteistä tietoja sekä Vienan että Oulujoen/Laitasaaren Perttusista. Pääosin keskityn kuitenkin Vienan Latvajärven Perttusten tutkimiseen. Käytössäni on arkistolähteitä alueelta aina vuodesta 1678 vuoteen 1910.

Karjalan Heimion numerossa 3–4, 2017 s. 47–49 kerrottiin Latvajärven Perttusten sukujuonnosta.

Latvajärven Perttusten kanta-tuatto oli **Foma eli Homa**. Hänellä oli kaksi poikaa **Potap**, joka oli syntynyt vuonna 1715 ja **Prohor**, joka oli syntynyt vuonna 1716. Potap muutti Vuokkiniemestä Latvajärvelle aikavälillä 1754–1763. Tämä tieto mainitaan revisiossa vuodelta 1762–1763. Myös hänen veljensä Prohor asui Latvajärvellä vuoden 1782 revision mukaan. Runokuningas **Arhippa Perttunen** on Potap Fomanpojan jälkeläinen. Missään lähteissä ei ole mainintaa, että nämä olisivat tulleet Suomen alueelta, silloisesta Ruotsista.

Molempien veljesten kahdesta miespuolisesta suorassa isälinjassa olevasta jälkeläisestä on otettu Y-dna-testi. Se osoittaa heidän olevan eri haploryhmää kuin Oulujoen/Laitasaaren Perttuset, joista on kolme testiä. He eivät siis voi olla sama isälinjainen suku.

Olen tästä kirjoittanut mm. *Karjalan Heimio* -lehteen, Oulun Sukututkimusseuran jäsenlehteen sekä Vuokkiniemi-seuran kotisivuille. Tästä dna-tutkimuksesta artikkelini *Karjalan Heimossa* 5–6 2013, s. 79–81.

Taustaa Perttusen suvun muista asuma-alueista Vienassa

Tutkija **Matti Pöllä** kirjoittaa kirjassaan *Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600–1800-luvulla* (s. 132) seuraavaa: ”Akonlahden ympäristöstä on tallennettu paikannimet *Pertu* (metsäalue 1876), *Pertulambi eli Pertullampi* (suon nimenä v. 1876), *Pertu* niminen lähde (1876) ja *Pertu* niminen kala-apaja (1876).”

Pöllä kirjoittaa myös, että ”*Pertusia* ei mainita Akonlahden asukkaiden joukossa 1800-luvulla, joten seudun runsas *Perttu*-alkuinen paikannimistö on tulkit-

tava muistoksi *Perttusten asumisesta kylässä joskus ennen 1800-lukua.*”

Pöllä mainitsee myös tässä Perttusten suvun toisestakin haarasta. Hän kertoo, että toinen haara olisi asuttanut Kiihtehjärven pohjoispäätä. Hän päätyy ajatukseen, että Perttuset ovat asuneet Akonlahdessa vuosien 1679–1718 välisenä aikana.

Mahdollisesti nämä Pöllän mainitsemat paikannimet kuitenkin ovat Niskajärven tai Vuokinsalmen alueella, paremmin kuin Akonlahdessa.

Denis Kuzmin on keruumatkoillaan kerännyt muistitietoa Perttusten asuma-alueista: ”*Perttuja/Pertusia* asui myös *Vuokkiniemen Cenassa, Puahkomievuarassa ja Kivijärvellä, sekä Kuorilahden kylässä Tuoppajärven rannalla, jossa heidän virallinen sukunimensä oli Artemjev.*”

Niskajärven Perttuset

Professori Pertti Virtaranta kertoo kirjassaan *Polku Sammu* (s. 205) seuraavaa: ”*Vanhastaan Niskajärvessä oli myös Hilatan talo. Hilatan isä oli ollut Stahvei.*”

Aikaisempi muistitieto **Hilatasta** ja **Stahveista** oli, että he olisivat **Lesosen** sukuun kuuluvia. Tämä muistitieto on nyt kumottu arkistolähteitä tutkimalla.

Stahvein (alkup. Evstafeij) ja hänen poikansa Hilatan (alkup. Feofilakt) sukunimenä varhaisissa arkistolähteissä on **Andrejev**. Stahvei muutti Niskajärveen vuonna 1824.

Tämän perheen sukujuuret menevät Vienan Latvajärveen ja suku alkaa siellä nykyisen Suomen alueelta, silloisesta Ruotsista, tulleesta **Andreij Petrovista**, joka oli syntynyt vuonna 1723. Hän tuli Latvajärvelle aikavälillä 1745–1763. Andrein tultua Venäjälle hänet kastettiin ortodoksiseen uskoon, kerrotaan Latvajärven revisiossa vuonna 1782. Häneen liittyen mainitaan Latvajärvellä vaimo **Ustenia**, joka oli syntynyt vuonna 1733 ja poika **Luka**, joka oli syntynyt vuonna 1759. Itse Andreij kuoli Latvajärvellä vuonna 1778. Poika Luka oli rekrytoitu armeijaan vuonna 1779.

Lukan poika **Stepan** avioitui latvajärväläisen **Feodosja Amosovan** kanssa. Feodosja saattoi olla **Amos Lesosen** tyttäriä. Revision mukaan he myös asuivat Niska-

järvessä vuosina 1834–1850. Kun Stahvei muutti Niskajärveen, hänen mukanaan tuli sinne myös äiti **Ustenia Moisejeva**, joka oli kotoisin Kiimasjärveltä.

Myös yksi veli **Uljan** (myös Ilja) muutti Niskajärvestä Nilmalahteen **Dobrininien** vävyksi. Sekä Stepan Lukanpojalle että Hilatta Stahveinpojalle on Niskajärven revisiossa kirjattu sukunimeksi **Pertujev** – siis Perttunen. Lisäksi, kun Hilatta Stahveinpojan tytär Tatjana kastetaan heinäkuussa 1854 Niskajärvessä, on Hilatan sukunimenä Pertujev.

Vuokinsalmelta Tuoppajärvelle?

Denis Kuzminin keräämä perimätieto kertoo, että Perttusia on asunut myös Tuoppajärvellä Kuorilahden kylässä, missä heidän virallinen sukunimensä oli **Artemjev**. Vuokinsalmella asui vuonna 1834 **Feodor Ivanov Pertujev** eli Huotari Iivananpoika Perttunen, joka oli syntynyt vuonna 1800. Hänen mainitaan lähteneen sieltä vuonna 1836 ja siirtyneen Vienan Kemin kaupungin asukkaaksi.

Hän saattanee olla se, jonka jälkeläiset asuivat Tuoppajärven Kuorilahdessa. Tämä on kuitenkin toistaiseksi täysin vahvistamatonta tietoa, joka vaatii lisätutkimista arkistolähteistä.

Tarinat Suomesta tulosta?

Näin ollen siis Matti Pöllä saattoi oikeassa siinä, että Perttusia saattaa olla kaksi eri sukua. Andreij Petrovia en ole tällä hetkellä pystytty yhdistämään Arhippa Perttusen sukuun, joka alkaa Potap Homanpojasta.

Tästä saattaa kuitenkin olla peräisin perimätieto, jonka mukaan Perttusen suku on tullut Suomesta Oulujoelta. Kun Andreij Petrov kastettiin ortodoksiseen uskoon, hänelle annettiin tietysti siinä yhteydessä venäläinen nimi yleisen tavan mukaan. Hän on voinut ehkä olla ennen kastettaan Antti Pertunpoika tai Antti Perttunen. Tällaisia löytyy kaksi Laitasaaresta Muhokselta.

Lisäksi mielenkiintoista on, että Laitasaaren Laukan nro 24 tilalla aikoinaan asui **Simo Pertunpoika Perttunen**, joka on ainakin käynyt Venäjällä vuoden 1652

Miihkali Perttunen on ikuistettu patsaaksi Vuokkiniemen keskusta.

tuomiokirjan mukaan. Hän kuitenkin palasi sieltä asumaan Laitasaareen.

Toinen mielenkiintoinen yhtymä on, että **Olli Perttunen** saapui Venäjältä Ylikiiminkiin 1750-luvulla mukanaan kolme poikaa ja vaimo **Martta**. Yksi pojista oli **Lukas**-niminen. Ollille on Ylikiimingin rippikirjassa merkintä (suomennos **Ritva Nygren**): ”Tulleet Venäjältä ja luopuneet heidän aikaisemmasta kreikkalaisesta uskonnostaan sekä sittemmin otettu evankelis-luterilaiseen seurakuntaamme 17.2.1754 eli kahdeksantena sunnuntaina ennen pääsiäistä Iin emäkirkossa, käyneet ensimmäisen kerran Herran Pyhällä Ehtoollisella 12.4., mikä oli pitkäperjantai, täällä Ylikiimingissä.”

Ollin muuttoaika Ylikiiminkiin on mielenkiintoinen, sillä samaan aikaan muutti Potap Fomanpoika Vuokkiniemestä Latvajärvelle.

Arvoitukseksi jää vielä, miksi Potap Fomanpojan jälkeläisillä on sukunimenä Perttunen. Heillehän ei ole mitään mainintaa Suomesta tulosta missään lähteessä, eikä missään ole tässä sukuhaarassa löydettävissä patronymia (kuten Petrov), mikä viittaisi Perttunen sukunimen juureen. Yksi arvailuni on, että joku heistä saattoi mennä vävyksi Andreij Petroville, josta otti sitten sukunimeksen tavan mukaan Perttusen.

Valitettavasti kuitenkin Andreille ei ole toistaiseksi arkistolähteistä löydetty yhtään tytärtä. Tällainen perimätietohan on olemassa väyn tulosta taloon. Arhippa Perttusen isän vaarin on sanottu tulleen kotivävyksi Latvajärvelle. Vuonna 1959 kirjailija **Jaakko Rugojev** on haastatellut **Tatjana** o.s. **Perttusta** ja hän on kertonut, että: ”Häiskyaikana (=sotavuosina) on tullut pakoh yksi mies, Jussi nimellini, ruven-

Haussa Varahvontta Lesosen eläviä jälkeläisiä

Oletko sinä **I. K. Inhan** oppaana toimineen **Varahvontta Lesosen** jälkeläinen? Etsimme Varahvontta Lesosen elävää jälkeläistä!

Varahvontta eli **Feropotij Terentjev Lezhev** oli syntynyt 1850-luvulla joko Lapukassa tai Venehjärvellä. Hän kuoli 9. kesäkuuta vuonna 1900 Venehjärvellä. Hänen vaimonsa oli **Ksenja Egorova Lezheva** eli **Ksenja Lesonen**, joka oli syntynyt noin vuonna 1846 Venehjärvellä. Heillä oli ainakin kolme lasta. Kaksi poikaa, jotka kuolivat pieninä, olivat nimiltään **Dmitrij** ja **Stepan**.

Ainoa tytär oli **Maria**, joka syntyi 22.06.1889 Venehjärvellä. Maria avioitui aikuistuttuaan **Vasilij Aleksejev Lesosen** (s. 1887 Venehjärvellä) kanssa. Vasilij oli **Loasari Lesosen** pojanpoika. He saivat ainakin kolme lasta, jotka olivat **Irina** (s. 1909) sekä pojat **Petr** ja **Ivan**. Pojille ei ole sukutietokannassamme toistaiseksi syntymävuosia tiedossa. He ovat syntyneet todennäköisesti vuoden 1910 jälkeen, koska heitä ei näy tuon vuoden rippikirjassa perheessä.

Heidän jälkeläisiään nyt etsitään! Jos huomaat olevasi Varahvonttan jälkeläinen, ota yhteyttä Sukuseura Lesonen ry:n puheenjohtaja **Sari Heimoseen** sari.heimonen@gmail.com.

nu vävyksi ja siitä se on lähten se juuri (=suku) juoksomah.”

Jussi nimen vastine on Venäjällä Ivan ja tämä Jussi kaiketi ei sitten olisi ollenkaan alkuaan Perttusia, vaan jotain aivan muuta sukua. Kuitenkin varmaa on, että Arhipan isän vaari oli nimeltään Foma eli Homa.

Miksi Potapin toisella Iivana-nimisellä pojalla, jota myös kutsuttiin Suuri Iivana, on lisänimi **Moltokka**?

SARI HEIMONEN

Lähteinä on käytetty tutkittujen asuinalueiden revisioita vuosilta 1745 ja 1763 sekä tämän täydennysluettelo, 1782, 1811, 1834–1850 sekä tämän täydennysluettelo, metrikkirjoja ajalta 1780–1905, rippikirjoja vuosilta 1793, 1900, 1910 sekä talousluettelo vuodelta 1866.

Nikolai Turičev ei salaa tyytyväisyyttään kyläprojektin edistymisestä. Taustalla näkyy kylän ensimmäinen talo.

Tverinkarjalaisten kulttuurille

Karjalaisuus, perinteet ja kulttuuri ovat elävää todellisuutta Tverin Karjalassa, vaikka siitä on 400 vuotta, kun tuolla Moskovan liepeillä asuvien karjalaisten esi-isät ja -äidit lähtivät Laatokan pohjoispuolelta vaeltamaan kohti Venäjän peltoja.

Karjalaisuudesta erinomaisena todistuksena oli Lihoslavlina kaupungissa toukokuun puolivälissä järjestetty konferenssi: *Tverinkarjalaiset 400 vuotta Tverin maalla*.

Ohjelmassa oli kaksipäiväinen tieteellinen seminaari, musiikki- ja tanssiesityksiä ja tutustumisretkiä muun muassa karjalaiseen museoon ja tulevaisuuden suurprojektiin, karjalaiseen etnokylään Mämminöön.

Tverinkarjalaisten ystävät ry:n hallituksen kuusijäseninen ryhmä sai Lihoslavissa vahvan todistuksen siitä, että vaikka karjalan kieltä ei paljon kuultukaan, karjalaisuus on monissa muissa muodoissaan alueella tuttua asiaa ja olennaista arkipäivää – myös nuorille.

Koko tapahtuman organisaatiota johti Lihoslavlina piirin ja kaupungin johtaja

Mämminön tulevan etnokylän aita on vaikuttava ja valmiina.

Natalija Vinogradova yhdessä Tverinkarjalaisten kulttuuriautonomian johtajan **Nikolai Turičevin** ja Tverin yliopiston dosentin **Ljudmila Gromovan** sekä karjalaisnuoria edustavan piirin virkailijan **Marina Jegorovan** kanssa.

Seminaariaiheina käsiteltiin eri työryhmissä karjalan kielen vaiheita ja tutkimusprojekteja. Myös Tverinkarjalaisten ystävien hallituksen jäsen, kielentutkija **Susanna Tavi** kertoi omasta tutkimusmenetelmä-

tään. Kieliseminaarissa Suomesta oli mukana myös professori **Martti Penttonen**, kielentutkija **Niclas Oranen** sekä Suojärven pitäjätseuran puheenjohtaja **Eila Jahn**.

Muita konferenssi aiheita olivat esimerkiksi Karjalan kansan historia ja tverinkarjalaisten muuttoliike, karjalaisen kulttuurin perinteisiä ja uusia piirteitä. Esimerkkinä uusimmista tapahtumista voisi mainita nykyisin vuosittain Tolmačussa järjestettävät Kalitka-piirakkajuhlat, jotka keräävät tuhansia karjalaisia

Kongressin pääjärjestäjät avasivat ja päättivät tapahtuman. Vasemmalta kaupunginjohtaja Natalija Vinogradova, kulttuuriautonomian puheenjohtaja Nikolai Turičev ja Tverin yliopiston dosentti Ljudmila Gromova. Turičev piti esityksensä karjalaksi. Muuten konferenssin kielenä oli venäjä.

oma ulkomuseo

niin valmistamaan kuin maistelemaankin piirakoita. Myös kirjastojen, museoiden ja kirjallisuuden osuutta kielen säilyttäjinä käsiteltiin. Lihoslavlissa onkin sekä erinomainen karjalaismuseo että kirjasto. Siellä, kuten kylien monissa muissa kirjastoissa, kokoontuu pieniä kielen opiskeluun keskittyviä piirejä.

Paikalla oli myös alueen maaherra **Igor Rudenja**, joka kertoi Tverinkarjalaisten ystävien entiselle puheenjohtajalle **Tapio Mustoselle**, että elämä karjalaisalueilla on rauhallisempaa kuin muualla. Maaherran mukaan neljänneksellä piirin asukkaista on karjalaiset juuret.

Kulttuuriautonomian puheenjohtaja Nikolai Turičev hykerteli käsiään, kun bussillinen vierailijoita levittäytyi Karhujoen rannalle rakennetun uuden portin ali pelolle, jonne on määrä kasvaa karjalaista kulttuuria esittelevä etnokylä, eräänlainen ulkomuseo.

– Olen kymmenen vuotta ajanut tätä asiaa ja nyt siitä on tulossa totta, hän sanoo.

Etnokylän nimi Mämminö on sama

kuin joen toisella puolella pilkistävän kylän nimi. Kymmenen hehtaarin alue on vapautunut entiseltä pellavatehtaalta ja suunnitelmiin kuuluu leirintä- ja asuntovaunualueiden sekä majoitustilojen rakentaminen sen reunoille. Keskelle kenttää tulee konferenssitalo.

Pellavatehtaan vesivaraston paikalle rakennetaan kellari, jossa voidaan säilyttää Mämminön kaupassa myytäviä paikallisia luomutuotteita.

Rakennuksista ensimmäinen, koristeellinen Talviukon talo, on jo valmiina, seuraavaksi rakennetaan tuulimylly, johon tulee myös näköalaterassi.

– Lihoslavlilin piiri on mukana projektissa rakentamalla alueen vesijohdot, sähköt ja tiet, kertoo projektin suunnittelupäällikkö **Jevgeni Tsyštšuk**. Mutta muu rahoitus on hankittava yksityistä tietä, hän kertoo.

Suunnitelman kustannusarvio on 134 miljoonaa ruplaa, josta piirin osuus on 25 prosenttia. Mämminön kylästä on 45 kilometriä Lihoslavlisiin.

ELINA HATAKKA

Nuoret karjalaisilla juurillaan

Lihoslavlilin peruskoulun oppilaille oli 400-vuotisjuhlan yhteydessä annettu tehtäväksi laatia tverinkarjalaisuutta koskevia tutkielmia. Toisena konferenssipäivänä nuoret selostivat projektikirjan sääntöjen mukaan toteutettuja töitään, joihin kuuluivat valkokankaalle heijastetut diaesitykset. Aiheina olivat muun muassa venäläiset ja karjalaiset kansansadut, karjalainen keittiö, Karjalaisen kansallisen piirikunnan kohtalo sekä erään perheen selviytymistarina 1930-luvun lopun puhdistuksissa.

Nuorin esiintyjä oli noin 10-vuotias reipas **Polina**, joka analysoi tsastuškojen eli rekilaulujen tyyppejä. Hän esittikin muutaman tsastuškan, tosin venäjänkielisen – ja lupasi opetella myös karjalaisia.

Päätöspuheenvuorossaan **Nikolai Turičev** liikuttui kynneliin koululaisia kiittäessään, ja kaupunginjohtaja **Natalija Vinogradova** vakuutti luotavansa nuoriin karjalaisen perinteen jatkajina.

LEENA JOKI

Stolbovan rauha 400 vuotta sitten

► Kun Venäjän ja Ruotsin välisen sodan rauhansopimus solmittiin Stolbovan kylässä vuonna 1617, merkitsi se käännekohtaa Laatokan pohjoispuolella sijaitsevan Käkisalmen läänin asukkailla. Silloin Venäjä luovutti alueen Ruotsille, joka sai samassa sopimuksessa myös Inkerinmaan.

► Ruotsin valtakunnassa vallitsi tuolloin jo luterilainen uskonto ja sen sekä uusien verojen myötä ortodoksisten karjalaisten elämä kävi Käkisalmen läänissä epämukavaksi. Samaan aikaan oli jo aikaisemmin käynyt ilmi, että Venäjällä oli runsaasti sotien tyhjentämiä maita vapaana, vailla viljelijöitä.

► Niin alkoi karjalaisten suurvaellus kohti Venäjää, jossa heitä on yhä sadoissa kylissä ja Tverin kaupungissa. Lukumäärää on nykyisen väestölaskentajärjestelmän vuoksi vaikea tietää tarkasti, yksi arvio on 7 000-15 000.

UUTISET

Suomen tarina herättää maan historian eloon

Näyttelijä **Eija Vilpas** esittää Kivennavalta kotoisin olevaa 99-vuotiasta, ikääntynyttä Suomi-neitoa symbolisoivaa Suoma Suutaria. Hän esittelee lapsenlapsenlapsilleen kuvia pääkaupunkiseudun historiallisista patsaista ja rakennuksista kertoen omaan elämäntarinaansa kytkeytyen otteita Suomen itsenäisyyden ajan valtiollisista, taloudellisista ja kulttuurisista tapahtumista.

Kesäkuun lopussa ja elokuun alkuvuikoilla esitettävässä kaksinäytöksisessä Suomen tarina -esityksessä ohjaajana ja tuottajana toimii suistamolaisista Härkösten runonlaulajasukua oleva EIKU-yhdistyksen toiminnanjohtaja **Paavo Joensuu**.

Näyttämöllä nähdään puhe- ja musiikkikohtauksia, joissa esiintyvät lukuisten tunnettujen historiallisten roolihenkilöi-

den joukossa mm. **Ukko-Pekka ja Ellen Svinhufvud, K. G. E. Mannerheim, Aino Ackté, Kyösti ja Kaisa Kallio, Yrjö Jylhä, Veikko Vennamo, Urho Kekkonen** sekä **Aino ja Alvar Aalto**.

Mukana on myös kohtaus, jossa Hirsylän mutkassa talvisodan alkaessa sotavangiksi jäänyt, Vasojärven luostariin, Interposelokin kylään Aunukseen siirretty suojärveläissyntyinen runonlaulaja **Ogoi Määränen** o.s. **Härkin** siirtyy tuonilmaisiiin 82-vuotiaana päästyään vankien vaihdon jälkeen karanteeniin Helsingin Kaisaniemen koululle.

Historiallisia hahmoja esittävät lukuisat Sibelius-Akatemiasta valmistuneet ja urallaan hienosti menestyneet nuoret oopperalaulajat sekä kokeneet näyttelijät. Käsikirjoituksen tähän mittavaan teokseen on laatinut keuruulaissyntyinen historiantuntija ja armoitettu riimitelijä **Raimo Kallio-Mannila**. Musiikista vastaa haapaveteläinen säveltäjä **Janne Jääskelä** ja teos sisältää koskettavien sooloarioiden lisäksi myös useita kuoro-kohtauksia.

Esitysten orkesteri on koottu nuorista ammattisoittajista ja alan opiskelijoista ja sitä johtaa Hollannissa opiskeleva kapellimestarilupaus **Ville Pääkkönen**. Mukana on kaikkiaan noin 40 henkilöä.

Suomen tarina -esityksen tuottaa pohjoiskarjalainen yleishyödyllinen yhdistys Eettisesti Innovatiiviset Kulttuurin Uudistajat EIKU ry, jonka toiminnan tarkoitus on auttaa lupaavia kulttuurikykyjä siivilleen.

Kiertue kuuluu Suomi 100 vuotta -ohjelmistoon ja on samalla yhdistyksen 10-vuotisjuhlavuoden päätapahtuma. Kiertueen esitykset ovat Liperin koulukeskuksen juhlasalissa la 29.7. klo 18 ja su 30.7. klo 14, Helsingin Aleksanterin Teatterissa to 3.8. klo 18, Tampere-talossa la 5.8. klo 19 ja Tallinnan Estonia-teatterissa ti 8.8. klo 18.

Esitysten pääsylippuina toimii 25 euron hintainen ovelta saatava käsiohjelma. Tiedustelut ja paikkavaraukset numerosta 0400 271 602 tai paavo.joensuu@pp.inet.fi.

Näyttelijä Eija Vilpas esittää Kivennavalta kotoisin olevaa 99-vuotiasta, ikääntynyttä Suoma Suutaria.

Patvaska oli ennen vanhaan karjalaisten häiden seremoniamestari. Keppi oli välttämättömän osa patvaskan varusteistoa.

Patvaska seisoo häänäyttelyssä

Patvaskat eli entisaikaisten häiden seremoniamestarit ovat tainneet kadota nykymaailmasta, mutta unholaan he eivät ole joutuneet. Yksi sellainen istuu ensi lokakuun puoliväliin asti Karjalan tasavallan Kansallismuseon Häät-näyttelyssä.

Näyttelyn patvaska on aikuisen ihmisen kokoinen nukke, joka on puettu asianmukaisiin varusteisiin. Vieressä on seinällä kokonainen liuta erilaisia keppejä, joita patvaskat ovat käyttäneet oikeasti joskus. Patvaskan homma alkoi aikoi-

naan morsiamen ja sulhasen yhteen saattamisesta, mutta jatkui joskus jopa mystisiin mittoihin yltäneisiin loitsuamisiin ja muihin esityksiin karjalaisissa häissä.

Näyttelyssä on myös kauniita karjalaisia hääteksiilejä ja muuta vanhan perinteen mukaisiin häämenoihin liittyvää aineistoa.

Häät-näyttely on esillä 15. lokakuuta asti Karjalan Kansallismuseossa, joka sijaitsee Leninin aukion laidalla Petroskoissa.

TIETONIEKKA

Tunnetko, tiedätkö vai oletko peräti karjalainen tietoniekka?

Karjalan Heimo avaa nyt uuden tietoniekkapalstan, joka testaa lukijoiden Karjala-tuntemusta. Oikeat vastaukset löydät ylösalaisin kysymysten jälkeen..

1. Miltä paikkakunnalta löytyy Risto Saalastin suunnittelema Laukun-kantajan patsas?

- Sotkamo
- Kuhmo
- Suomussalmi

2. Mikä kaunis kylä sijaitsee Tsirkkakemijoen ja Kemijoen yhtymäkohdassa?

- Jyskyjärvi
- Kepa
- Haikola

3. Mistä kylästä karjalainen kirjailija Ortjo Stepanov oli kotoisin?

- Latvajärvi
- Haikola
- Kontokki

4. Kuka oli Vienan Karjalaisten Liiton ensimmäinen puheenjohtaja?

- Paavo Ahava
- Aleksi Mitrofanoff
- Iivo Härkönen

5. Missä kaupungissa pidetään Karjalan Sivistysseuran vuosikokous keväällä 2018?

- Tampereella
- Vaasassa
- Oulussa

1.b, 2.a, 3.b, 4.a, 5.c.

Tietoniekan vastaukset:

Tamara Jufan Väinämöinen näyttää tältä.

Tamara Jufa on luonut myös kalevalaiset nukkehahmot nukketeatteriesitykseen.

Aino on ehkä tunnetuin ja rakastetuin Jufan Kalevala-hahmoista.

Tamara Jufan taide esillä laajassa näyttelyssä

Tamara Grigorjevna Jufa on vuonna 1937 syntynyt taideemaalari, graafikko, kirjankuvittaja ja teatterilavastaja Karjalan tasavallasta. Hänen töidensä laaja näyttely on kesän ajan esillä Karjalan taidemuseossa. Jufa on asunut ja työsken-

nellyt Karjalassa vuodesta 1960 lähtien. Hän on valmistunut Leningradin taide- ja opettajaopistosta.

Jufa tunnetaan erityisesti herkistä ja kiehtovan pikkutarkkoja yksityiskohtia sisältävistä *Kalevala*-teoksistaan. Hän kuvaa *Kalevalaa* naisten näkökulmasta,

ei niinkään sotaan lähtevien uroiden röyhistelyä eikä keskinäistä kilpalaulantaa. Taidemuseon intendentti **Anita Dunkers** sanoo, että Jufan naishahmoissa on tunnetta, jota ei näy samalla tavalla hänen kuvaamissaan mieshahmoissa.

– Naishahmoissa näkyvät rakkaus, it-

Venäläinen taiteilijakollega Hudožnik on maalannut muotokuvan Tamara Jufasta.

Taidemuseon intendentti Anita Dunkers (vas.) ja Karjalan Sanomien toimittaja Jelena Maloduševa tapasivat taidenäyttelyn avajaisissa.

Tamara Jufa

- ▶ Tunnettu ja arvostettu taidemaalari, graafikko, kuvittaja ja lavastaja Karjalan tasavallasta.
- ▶ Syntyi Lipetskin alueella sijaitsevassa Kolodežnoessa vuonna 1937.
- ▶ Opiskeli Leningradin taide- ja opettajaopistossa vuosina 1956-1960.
- ▶ Asunut Karjalan tasavallassa vuodesta 1960 alkaen.
- ▶ Palkittu useilla palkinnoilla ja on Petroskoin kunnia-asukas.

kut ja surut, joita äidit kokevat, kun pojat ja miehet lähtevät sotaan tai kun lapsi kuolee. Kukaan toinen ei tee teoksia tällaisella tyylillä, samanlaista ei ole muualla, Dunkers sanoo.

Tämä ei koske vain *Kalevala*-kuvia. Jufa on maalannut esimerkiksi myös venäläisen *Laulu Igorin sotaretkestä* -tarinan teemoja. Hän on kuvannut, kuinka nainen rukoilee, että voisi muuttua linnuksi ja lentää katsomaan sotatantereella vangittua miestä.

Tunnetuin Jufan *Kalevala*-maalauksista esittää Aino-hahmoa.

Anita Dunkersin mukaan Jufalle on ominaista myös luonnon läheinen läsnä-

olo teoksissa. Luonto ja ihminen kuuluvat taiteilijan mukaan saumattomasti yhteen.

Dunkersin mukaan Jufa ei itse mielellään selitä teoksiaan. Hän antaa tunteiden ja tunnelmien muodostua sellaisiksi kuin ne vastaanottajan ajatuksissa tulevat.

Jufa on hahmotellut omaa näkemystään myös norjalaisen Peer Gyntin Solveigista. Yhtä lailla häntä ovat kiinnostaneet karjalaisten satujen ja tarinoiden hahmot sekä esimerkiksi *Lumikki ja seitsemän kääpiötä*. Näin hän on päässyt kuvittamaan yli sataa kirjaa.

Yksi näyttelyssä esiteltävistä kuvituksista on tehty satusetä **Sakari Topeliuksen** teokseen *Talvitarina*. Kirjankuvituk-

sia on esillä toistasataa. Museon hallussa on kaikkiaan yli 200 kirjoihin tehtyä piirrosta ja luonnosta.

Näyttely on koottu taidemuseon omista kokoelmissa olevista teoksista. Vain kaksi on lainattu muualta. Lisäksi lainaan on saatu Jufan luomat nukketeatterihahmot, jotka on valmistettu *Kalevala*-esitykseen. Nuket ovat erittäin ilmeikkäitä ja persoonallisen näköisiä, mutta toisaalta myös jokaisen *Kalevalansa* lukeneen tunnistettavissa.

Näyttely on avoinna 17. syyskuuta asti. Museo sijaitsee Kirovin aukion laidassa.

AILA-LIISA LAURILA

HALLITUKSEN UUTISET

Viena viekoon

Ja niin se totta viekoon vie, nyt Viena vie Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen uuden julkaisun avulla, joka johdattaa meidät uudella ja raikkaalla tavalla katsomaan Kalevalan maata, Karjalan historiaa, vienalaisista maisemaa ja luontoa sekä Vienanmerta ja Zala-vebrugan kalliopiirroksia.

Julkaisu perustuu metsätieteen laitoksen kesällä 2016 järjestämään Vienaan ja Aunukseen suuntautuneeseen matkaan, jolle professori **Harri Vasanderin** johdolla osallistui runsas joukko eri yliopistojen opiskelijoita, opettajia ja tutkijoita ja muita asiasta kiinnostuneita, opiskelijoista emerituksiin, ensikertalaisista kokeneisiin Vienan kävijöihin. Teos koostuu matkalla mukana olleiden artikkeleista, upeista valokuvista sekä kiinnostavista kartoista ja kuvataiteilija **Vladimir Lukkosen** piirtämistä kuvista. Mainitsematta ei voi jättää julkaisun ansioita lukuisien kiinnostavien lähteiden julkaisijana.

Kirjan nimeä etsittiin matkalaisten avulla: kukin sai ehdottaa mieleistään piirtämällä sen matkabussissa kiertäneen pienen pärekorin ruutuuihin. Ehdotuksia tuli lukuisia, mutta lopulta kirjan toimituskunta päätyi nimeen *Viena viekoon*. Se kuvaa kaikkea matkaan liittyvää valmisteluista itse reissuun ja sisältää varauksen kevyeen sadatteluun, jos jotain sattuisi menemään pieleen.

Kirjan aloittaa **Hannu "Tuomari" Nurmion** artikkeli *Kalevala-brändi 2000-luvulle*. Siinä kirjoittaja pohtii Kalevalan merkitystä ajassamme ja ideoi Kalevalasta pysyvää osaa Suomi-brändiin. Nurmio, joka valittiin Helsingin yliopiston vuoden 2016 Alumniksi ja jonka alumniesitelmä kirjoitus on, päätyy toteamaan, että "Kalevala on kerrannaisvaikutuksineen epäilemättä Suomen merkittävin yksittäinen taideteos".

Mainiot artikkelit kuljettavat lukijaa halki historian: tietoa on niin rajan merkityksestä, Euroopan historiasta toisen maailmansodan jälkeen kuin itäisen Euroopan avautumisesta. Erityisen kiinnostava on **Olavi Luukkasen** kirjoitus isänsä **Vilhon** sotamuistoista Äänisen rannoilla. Tarinaan sisältyy aiemmin julkaisematon silminnäkijäkuvaus Poventsasta, jossa ylipäällikkö **Mannerheim** oli varomattomuuttaan joutua neuvostojoukkojen tykkituloen.

Lukuisat artikkelit kuvaavat luontoa Vienan ja Aunuksen metsissä ja soilla sekä vesillä.

Kurt Walterin laaja artikkeli Solovetskin luostarista tuo kaitatun täydennyksen luostarisaren kuvausten joukkoon. Walter kuvaa luostarin syntymää, luostarin perustajien **Savvatin** ja **Hermanin** kohtaamista ja kohtaloita, veljistön kasvamista ja aherrusta, taloudellista nousua ja vaurastumista erakkosaaresta suurmaanomistajaksi.

Uskonnolliset kiistat ja Pietari Suuren vierailu Solovetskin luostarissa saavat oman huomionsa, samoin Krimin sodan ta-

Harri Vasander isännöi Viena viekoon -teoksen julkistustilaisuutta Helsingin Säätytalolla. Viena viekoon -teos on mainiosti kirjoitettu, laaja katsaus Vienaan ja Aunukseen.

pahtumat sekä saari tänä päivänä ja matkakakohtena.

Viena viekoon – matka kalevalaisen luontoon ja kulttuuriin on tribuutti Suomen satavuotiselle itsenäisyydelle ja Kalevalan merkitykselle suomalaisen identiteetin syntymiseen.

Kirja julkaistiin toukokuun lopulla Säätytalon maamme historiaa huokuvien

seinien sisällä.

Mainioiden puheenvuorojen, tsajun ja rönttösten nauttimisen joukkoon mahtui Viena-aiheinen tietokilpailu, jossa olisi pitänyt tietää esimerkiksi mikä on tönselö (vesikiikarit, joilla etsittiin raakkuja) tai saihku (raakkuhara).

Karjalan Heimossa julkaistaan myöhemmin emeritusprofessori **Juhani Päiväsen** arvio julkaisusta. Kirja on myynnissä Karjalan Sivistysseuran toimistolla.

LAUKUNKANTAJAT

KESÄKUU 2017

Myytit puhuvat meissä

Toni Saarinen on Helsingin yliopiston folkloristikan maisterivaiheen opiskelija, joka parhaillaan kirjoittaa graduaan salaliittoteorioista. Nämä teorit ovat Tonin mielestä rinnastettavissa entisajan mytologioihin.

Toni oli kesän 2016 Sivistysseurassa korkeakouluharjoittelijana ja on jatkanut siitä lähtien toimitustöiden parissa ja IT-asiantuntijana, joka huolehtii seuran nettisivuista. Hän on toiminut elämäkertoja, kuten **Otto Rannan** ja **Janne Haapalan** muistelmat, Veikon matkat sekä lukuisan määrän e-kirjoja.

Toni on syntynyt Vantaalla ja elänyt koko elämänsä eteläisessä Suomessa muutamia ulkomaanjaksoja lukuun ottamatta.

EKL Miksi folkloristiikka?

TS Ensimmäiseltä koulutukseltani olen IT-tradenomi, mutta olen aina ollut hyvin kirjallinen ja tutustunut jo nuorena tarinoihin ja myytteihin sekä eri kansojen muinaisiin kertomuksiin. Olin yliopistolla pari vuotta töissä ja ihastuin silloin yliopistomaailmaan. Päätin hakea humanistiselle alalle ja päädyin opiskelemaan folkloristiikkaa. Kieli- ja kirjallisuustieteet olivat myös vaihtoehtoja.

EKL Kirjoitat myös itse.

TS Olen kirjoittanut pienestä lähtien. Toimitin esimerkiksi kuusivuotiaana kuvitteellista sanomalehteä, tein arvosteluja kirjoista, hotelleista joissa olin käynyt ja peleistä sekä pidin päiväkirjaa ulkomaan matkoista. Lukion jälkeen kirjoittaminen jäi pitkäksi aikaa, kunnes 2010-luvulla aktivoituin. Siitä lähtien olen pyrkinyt kirjoittamaan jatkuvasti, en enää pöytälaatikkoon vaan julkaistavaksi. Kirjoitan erityisesti fiktiota, jossa vahvana teemana ovat historian ja kulttuurin kummallisimmat puolet. Novellini sijoittuvat synkkiin maailmoihin, mutta ne tavoittelevat silti myös ihmeen tuntua. Myyttien vaikutus on selvästi nähtävissä.

EKL Sinähän olet myös menestynyt kirjoituskilpailuissa.

TS Olen osallistunut erityisesti tieteis- ja fantasiateemaisiin kilpailuihin ja menestynytkin niissä säännöllisesti. Esimerkiksi Tampereen Science Fiction -seuran vuosittain järjestämässä, arvostetussa Portti-kirjoituskilpailussa olen nyt muutaman vuoden ajan pärjännyt hyvin.

EKL Karjalaiseen maailmaan sisältyy paljon mytologiaa Suomen Kansan Vanhoista Runoista lähtien. Vaikuttaako tämä maailma kiinnostukseesi työskennellä Sivistysseurassa?

TS Ajatteluni ammentaa osaltaan suomalais-karjalaisesta kansanperinteestä, joka on täällä kaikkialla ympärillämme, historiassa, kirjoissa, ihmisissä. Usein sanotaan, että myytit puhuvat meissä. Täällä tulee vastaan jatkuvasti mielenkiintoista perinnettä ja ajattelua, joka syventää ymmärrystäni yhteiskunnastamme ja kulttuuristamme sekä kielestä. Täällä pääsee tutustumaan karjalan kielen ja kulttuurin rikkauteen ja monipuolisuuteen, joka on vaikuttanut runsaasti suomalaisuuden kehitykseen.

EKL Karjalan Sivistysseura on saavuttanut 111 vuoden iän

Toni Saarinen ja Eeva-Kaisa Linna.

mutta porskutamme edelleen vauhdilla 100 vuotta täyttävässä Suomessa ja rajantakaisessa Karjalassa. Jäsenistömme keski-ikä on kohtalaisen korkea. Jonkin verran nuoria on viime aikoina liittynyt seuraan. Onko tällaisella seuratoiminnalla mielestäsi tarjottavaa sinun ikäluokallesi?

TS Sanoisin, että seuralla on paljonkin annettavaa opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita historiasta ja kulttuuriperinnöstä. 20-vuotiaista suvun juuret eivät kovin paljon vielä kiinnosta, mutta olen yliopistolla opiskellessani huomannut aikamoista innostusta historiaan ja Suomen menneisyyteen. Monet haluavat tietää, miten tähän pisteeseen on tultu ja millaisia tasoja 100-vuotiaalla Suomella on. Luovutetun Karjalan evakoiden tarinoita tunnetaan, mutta Itä-Karjalan pakolaisuus on jo vieraampi aihe. Näkisin, että opiskelijoita kiinnostavat vaietetut asiat kuten kantaväestön ennakkoluulot pakolaisia kohtaan, juurien häivyttäminen, taakse jätetty lapsuuden koti ja kulttuuri. Näitä asioita Sivistysseurakin tuo esiin. Tärkeää on myös rajantakaisen kulttuurin säilyttäminen ja pitäminen esillä.

EKL Miten sitten Sivistysseura tavoittaa nämä nuoret?

TS Tähän ei ole olemassa yksinkertaista reseptiä. Viimeaikaiset mahdollisuudet osallistua esimerkiksi karjalankielisen Wikipedian täydentämiseen ja gradukilpailuun ovat olleet seuralle oiva keino luoda yhteys nuoriin. Vastaavia osallistavia projekteja olisi syytä toteuttaa lisää. Toinen tärkeä puoli on tiedon vapaa saatavuus. Sampo-tietokanta on avoin ympäristö, joka tarjoaa aineistoa maksutta: se on oikea suunta.

Tällä palstalla keskustellaan Sivistysseuraa lähellä olevista asioista.

Kesän karjalaiset menovinkit

HEINÄKUU

2.7. Sommelo-festivaali. Vuokkiniemi-teema, Karjalan tasavalta. Konsertit Ontsin talolla, Vuokkiniemen koululla, Kylätalolla sekä Lietosaassa. Lisätiedot: www.sommelo.net.

6.7. Iivananpäivän juhla. Klo 18 konsertti ja muuta ohjelmaa, klo 20 karjalaisia perinteitä, pelejä, ennustamista yms. Kontokki (esiintymislava järven rannalla), Karjalan tasavalta.

7.-8.7. Kihaus-festivaali Rääkkylässä. Mm. Suis-tamon sähkö ja Sattuma esiintyvät.

9.7. Kirjallisuusfestivaali. Haikola (Uhtua / Kalevala), Karjalan tasavalta.

10.-14.7. Karjalan kielen ja kulttuurin kurssi (viena). Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Valentina Karakina (suomeksi) / karakin.86@mail.ru

12.7. Petrun päivän pruasniekka. Uhtua (Kalevala), Karjalan tasavalta.

12.7. Petrun päivän juhla. Akonlahti, Karjalan tasavalta. Huom. Akonlahden kylään pääsyyn tarvitaan viranomaisten lupa, joka on haettava noin kuukausi aikaisemmin.

14.7. 50. Kaustinen Folk Music Festival. Mm. Sattuma esiintyy. Lisätiedot: <http://kaustinen.net/>.

15.7. Teräskontie 2017 -kilpailu, ekstreme-rata, erikoisia urheilulajeja, joukkuekilpailu. Ponkalahden kylä, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: sari.heimonen@gmail.com tai puh. +358 44 5671943.

15.7. 50. Kaustinen Folk Music Festival. Ohjelmassa mm. Anne-Mari Kivimäki ja Sattuma.

29.7. Suomen tarina -esitys Liperin koulukeskuksen

juhlasalissa klo 18.00. Lisätiedot: paavo.joensalo@pp.inet.fi.

29.7. Kyykkää. Bombaturnaus, Nurmes. Poro-kylän koulun kenttä (Mähköntie 19), alkaen klo 10. Lisätiedot: kyykkaliitto.fi.

30.7. Kyykkää. Ellin kisat, Juuka. Juuan vanha urheilukenttä (Koskelantie 2), alkaen klo 10.00. Lisätiedot: kyykkaliitto.fi.

30.7. Suomen tarina -esitys Liperin koulukeskuksen juhlasalissa klo 14.00. Lisätiedot: paavo.joensalo@pp.inet.fi.

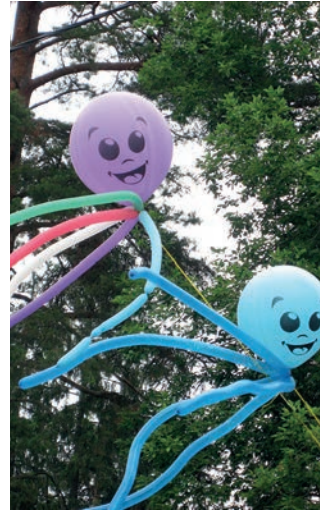
ELOKUU

2.-5.8. Aunuksen Musiikki-festivaali 2017 -matka, nyt kuudetta kertaa. Aunus, Vitele, Kuujärvi, Vieljärvi. Karjalan tasavalta. Lisätiedot: www.aunuksenmusiikkifestivaali.com, a.koski@netikka.fi tai puh. 0500 712903 sekä kono-nen.reino@gmail.com tai puh. 045 8636663. Bussimatka/-reitti: Vaasa-Kuopio-Joensuu, n. 320 €, sis. ohjelman mukaisen matkat, majoitukset, osallistumismaksut, Matka-Ärrä Oy: matka-arra@kolumbus.fi

2.-6.8. Vuokkiniemi suomalais-ugrilainen kulttuurikylä 2017 pääjuhla ja Iljan päivän pruasniekka, ohjelmaa ja monipuolisia tapahtumia monena päivänä. 5.8. klo 12-18 päätapahtuma Ontsin aukiolla, 5.8. klo 19-22 iltajuhlat Ontsin aukiolla. Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: sari.heimonen@gmail.com tai puh. +358 44 5671943.

3.8. Suomen tarina -esitys Helsingin Aleksanterin Teatterissa klo 18. Lisätiedot: paavo.joensalo@pp.inet.fi.

3.-7.8. Iljan-päivän pruasniekkamatka Vuokkini-

Hauskat ilmapallot kuuluvat kesän juhlaan.

meen, Vuokkiniemi-seura järjestää, Asmo Kallio puh. 050 372 044, aokallio@gmail.com tai Tuula Takamäki, puh. 040 719 3201, tuula.takamaki@saunalah-ti.fi. Lisätiedot: <https://vuokkiniemiseura.wordpress.com>.

4.-5.8. Kansainvälinen kalastusfestivaali Laatokan saaristo. Sortavala, Karjalan tasavalta.

5.8. Kižin regatta -kansainvälinen festivaali. Kižin saari, Karjalan tasavalta.

5.8. Kansainvälinen musiikkifestivaali Kivet pajatetah. Kolatselän kylä, Prääsän piiri, Karjalan tasavalta.

5.8. Suomen tarina -esitys Tampere-talossa klo 19. Lisätiedot: paavo.joensalo@pp.inet.fi.

8.8. Suomen tarina -esitys Tallinnan Estonia-teatterissa klo 18.00. Lisätiedot: paavo.joensalo@pp.inet.fi.

13.8. Marjajuhla Arhippa ja Miihaili Perttuselle. Latvajärvi, Karjalan tasavalta. Huom: Latvajärven kylään pääsyyn tarvitaan viranomaisten lupa, joka on haettava noin kuukausi aikaisemmin.

13.8. Maria Makovei pruasniekka. Vuonninen, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: <https://vuokkiniemi->

Kesällä voi tanssia vaikka torilla.

miseura.wordpress.com/kyla-tanaan/tapahtumat-vuosittain/.

21.8. Jyskyjärven kesäjuhla. Jyskyjärvi, Karjalan tasavalta.

26.8. klo 11 Perinteinen Venehjärven pruasniekka ja Pokkojuhla. Karjalan tasavalta.

26.8. Evakkojuna 2017 Tampereelta Haapamäelle. Lisätiedot: evakkojuna.fi. Lähtö klo 9, Juupajoki 10.30-12.30 ja Haapamäki klo 13.30. Evakkomarkkinat Höyryveturipuistossa klo 12-18.

SYYSKUU

2.9. Kalevalan piiri täyttää 90 vuotta. Karjalan tasavalta.

2.-3.9. V dokumenttielokuva-festivaali. Haikolan kylä (Uhtua/Kalevala), Karjalan tasavalta.

4.9. Karjalan kielen kurssin syyskauden jatkokurssin ilmoittautumisaika päättyy. Kurssiaika: 12.9.-28.11. joka tiistai klo 17-18.30, Helsinki. Lisätiedot: www.kalliolan-kansalaisopisto.fi.

Menovinkkilista on koottu Uhtua-seuran ja Vuokkiniemi-seuran sivuilta sekä muista lähteistä. Karjalan Heimo ei vastaa mahdollisista muutoksista kesäohjelmassa.